

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vladislava Kavková

Vývojové poruchy a potíže s učením

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Vladislava Kavková

Developmental Disorders and Learning Disabilities

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Vladislava Kavková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce Prof. PhDr. Miloslavu Kodýmovi, CSc. za cenné rady a konstruktivní připomínky, kterými se podílel na vzniku této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou jedince s diagnózou specifických poruch učení zejména dyslexií. V této práci jsou stručně popsána specifika jedinců s těmito poruchami a také podobné poruchy, které se v souvislosti se specifickými poruchami učení vyskytují. V práci je popsán postup nápravy u těchto jedinců. Na dvou případech z praxe je ukázána vhodnost spolupráce rodiny, školy, psychologů, speciálních pedagogů a lékařů.

Klíčové pojmy

Diplomové práce, dotazníková šetření, důvěra, interakce, kazuistiky, komunikace, osobnost, rozhovory, sociální vývoj.

Annotation

The master's thesis deals with the issue of individuals and a diagnosed with specific learning disabilities especially dyslexia. In this work are briefly described the specifics of individuals with these disabilities and similar disabilities, which are in the context with specific learning disabilities. In this work is an advancement of remedy for these individuals. The two cases from practice show the suitability of cooperation among family, school, psychologists, special educators, and physicians.

Key words

Thesis, questionnaires, interaction, case study, communication, personality, interviews, social development.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část.....	10
1 Základní pojmy a definice	10
1.1 Základní pojmy a definice	10
1.2 Poruchy školních dovedností	12
2 Psychické poruchy.....	13
2.1 Specifické poruchy učení.....	13
2.2 Psychické poruchy zaměnitelné se specifickou poruchou učení	14
2.3 Somatické poruchy.....	16
3 Diagnostika specifických poruch učení	17
4 Poradenská zařízení	25
4.1 Pedagogicko- psychologické poradny (PPP)	25
4.1.1 Standardní činnosti pedagogicko-psychologických poraden	26
4.1.2 Výstupy z pedagogicko-psychologické poradny	28
4.2 Podpůrná opatření ve škole	30
4.3 Speciálně pedagogická centra (SPC)	33
5 MEtody reedukace specifických poruch učení	34
5.1 Reedukace dyslexie	34
5.2 Metody nápravy specifických poruch učení.....	36
6 Empirická část práce	41
6.1 Průzkumné cíle a výzkumné otázky	41
6.2 Výzkumné šetření.....	42
6.3 Výzkumný soubor.....	42
6.4 Popis výzkumného prostředí.....	43
6.5 Použité metody	44
6.6 Metodologie výzkumného šetření	45
6.7 Výzkumná šetření.....	48
6.7.1 Případová studie č.1.....	48
6.7.2 Případová studie č.2.....	54
6.8 Shrnutí praktické části.....	64
6.9 Závěr šetření a doporučení pro poradenskou praxi.....	64
Závěr	65

ÚVOD

Specifické poruchy učení a poruchy pozornosti ADHD jsou stále diskutovaným problémem.

Nejsou to nemoci, ze kterých se děti vyléčí, tyto symptomy poruch provází tyto jedince po celý život. Výrazně zasahují do všech oblastí života jedince, ovlivňují jeho socializaci, vzdělávání, ale i jeho zdravotní stav, který výrazně souvisí s psychikou. Jde tedy o závažný komplexní problém, který začal být odborně sledován počátkem 20.století.

Lidé, kteří chápou, že problémy dítěte způsobuje biologický stav, nikoliv jeho neposlušnost, lenost nebo snad zlá vůle, jsou lépe informováni. Méně se zlobí, že dítěti něco nejde. Více ocení jeho snahu a kladné stránky jeho osobnosti. Jsou připraveni porozumět těmto dětem a společně s odborníky zajistit odbornou pomoc a nápravu.

Nejlepším způsobem jak těmto dětem pomoci, je určit co nejdříve správnou diagnózu. Proto jsou tolik důležité pedagogicko-psychologické poradny, které odhalí poruchu u dětí, navrhne a určí postup a způsob správné nápravy poruchy.

Tyto děti potřebují pomoci, aby obstály úspěchu v dnešní společnosti, která je zaměřena především na výkon. Je třeba začít s nápravou v čas, napravovat systematicky a ve spolupráci se všemi institucemi, které se na výchově a vzdělávání těchto dětí podílejí.

Tato práce obsahuje část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou uvedeny základní informace o specifických poruchách učení, diagnostice a poradenství, výchovný přístup rodičů a role rodiny při výchově, také specifika přístupu při jejich vzdělávání se, zaměřením na komplexnost a propojenost této péče.

Práce se zaměřuje na diagnostiku dětí se specifickými poruchami učení, která se provádí v pedagogicko-psychologické poradně. Byly zde popsány poruchy dys-. Pro tuto diplomovou práci byla vybrána nejvíce rozšířená porucha, kterou je dyslexie. Sestavením individuálního plánu pro nápravu dané poruchy u vybraného dítěte. Podklady byly čerpány z kazuistik dětí, chlapce a dívky, kteří navštěvují základní školu. Byly popsány metody, které se používají na základních školách k nápravě dyslexie. Sestavený individuální vyučovací plán by měl být doporučením pro učitele jak s dítětem pracovat ve vyučovacích hodinách.

Pro zpracování praktické části byla zvolena technika pozorování, individuálního rozhovoru s rodiči dětí, dětmi, pedagogy, kazuistiky, studium diagnostických závěrů odborných pracovišť. Cílem práce je zmapovat možnosti komplexní péče, propojení a spolupráci všech institucí, které se na této péči podílejí. Praktická část práce by měla přispět k tomu, aby všichni kdo se budou s těmito dětmi setkávat, byli co nejlépe informováni o systému péče o děti se specifickými poruchami učení, aby věděli kam a na koho se obrátit o pomoc a radu.

Pro ucelení pohledu na problematiku specifických poruch učení byly vytvořeny grafy. Pro tyto grafy sloužila data, která byla posbírána na třech typech základních škol, základní škola soukromá, základní škola státní na vsi a ve městě. Tato data poslouží k vypočítání procenta žáků se specifickými poruchami učení na daných školách. Data se dají použít i k procentuálnímu vyjádření zda jsou na školách zastoupeny vyšším procentem se specifickými poruchami učení chlapci či dívky.

Podklady pro tuto práci byly získány z mnoha zdrojů. Byly jim především odborné knihy, články, publikace zaměřené na problematiku dětí se specifickými poruchami učení, rozhovorů s rodiči, samotnými dětmi, zprávy z psychologických vyšetření, lékařské zprávy od odborníků, kazuistiky a závěry pozorování.

Celá práce byla zaměřena na metody, způsoby a postupy práce s dětmi, které trpí specifickými poruchami učení a úspěšnosti těchto dětí na základní škole.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY A DEFINICE

1.1 Základní pojmy a definice

Je příliš mnoho definic, které vymezují specifické poruchy učení. Definice specifických poruch učení a především definice dyslexie prošly od pokusu o první definování této poruchy do současnosti změnami, které odrážejí vývoj vědních oborů i přístupu k problematice autorů, kteří tyto definice formulují.

Pojem dyslexie se začal používat jako první, vývojem teorie i praxe se vydělil pojem dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie a nově pojem dyspraxie. Pokud není třeba blíže specifikovat, používá se pro uvedené poruchy označení dyslexie.

Předpona dys - znamená rozpor, deformaci. Například dysfunkce je špatná, deformovaná funkce. Z hlediska vývoje znamená dysfunkce funkci neúplně vyvinutou, zatímco afunkce je ztráta funkce již vyvinuté. V uvedených pojmech znamená předpona dys- nedostatečný, nesprávný vývoj dovednosti.

Specifické poruchy učení - tyto poruchy učení znamenají, že dítě má i přes svou inteligenci obtíže buď ve čtení, psaní nebo v gramatice, dále může mít problémy i v matematice či v praktických činnostech. Jednotlivé obtíže se různě kombinují a ovlivňují výsledky žáka ve všech školních předmětech. Dnes již existuje spousta způsobů, jak dítěti můžeme pomoci. Velký důraz je kladen na včasnou diagnostiku. Mnoho odborníků vypracovalo reedukační programy se specifickými poruchami učení.¹

- **Dyslexie – porucha osvojování čtenářských dovedností** – Základní citace je tato: „*Specifická vývojová dyslexie je porucha projevující se neschopností naučit se čísti, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, má přiměřenou inteligenci a sociokulturní příležitost.*“² Je nejznámější pojem z celé skupiny poruch učení. Nejnápadněji ovlivňuje školní úspěšnost dítěte, úroveň čtení je nepoměrně nižší, než bychom očekávali vzhledem k jiným schopnostem a výkonům dítěte. Jedná se o poruchu čtení, která je podmíněna drobnými odchylkami ve zrakovém

---

¹ ZELINKOVÁ, O. , 2009, s 10

² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Dyslexie>

vnímání, ve kterém u dětí s poruchou čtení spíše převažuje globální vnímání nad analytickým vnímáním. Dítě pomaleji a obtížněji rozlišuje jednotlivá písmena, nadměrně se soustředí na čtení, také čte pomalu. Nejčastěji mu uniká obsah čteného textu. Velmi často zaměňuje tvarově podobná písmena např. m-n, d-b. tyto problémy se mohou projevit i v zaměňování číslic např. 61-16, 56-65. Velmi často si dítě domýšlí část slova podle začátku slova. Tyto děti mívají horší krátkodobou zrakovou paměť. Informace snáze přijímají sluchem než čtením.³

- **Dysgrafie** – porucha osvojování psaní. Postihuje grafickou stránku písemného projevu, čitelnost, úpravu.
- **Dysortografie** – porucha osvojování pravopisu. Poruch se projevuje především v oblasti tzv. specifických dysortografických jevů. Osvojování a aplikace gramatických pravidel je postižena druhotně.
- **Dyskalkulie** – poruch osvojování matematických dovedností. Projevuje se významnými obtížemi v chápání číselných pojmů, v chápání a provádění matematických operací.
- **Dyspraxie** - je to porucha, která postihuje osvojování, plánování a provádění volných pohybů.
- **Dysmúzie** – porucha v osvojování hudebních dovedností.
- **LDM** – lehké mozkové dysfunkce. Dosud velmi rozšířený pojem užívaný k označení skupiny jedinců s obtížemi v chování a učení, které vznikají jako dysfunkce centrálního nervového systému. Jejich příčina není v sociálním prostředí.
- **ADHD** - Pojem označuje poruchu pozornosti spojenou s hyperaktivitou. Zkratka vznikla z názvu Attention Hyperactivity Disorders, poprvé použitého v USA. V rámci ADHD lze rozlišit další pojmy: ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity, ODD – opoziční chování, ADHD bez agresivity a ADHD s agresivitou. Základními znaky jsou poruchy pozornosti, hyperaktivita a impulzivita.⁴

---

³ NÝVLTOVÁ, V., 2008, s 155

⁴ ZELINKOVÁ, O., 2009, s 13

1.2 Poruchy školních dovedností

Poruchy školních dovedností jsou souhrnným názvem pro osvojování školních dovedností v oblasti čtení, psaní a počítání. Představují obtíže projevující se v oblasti vzdělávacího procesu. Výkon dítěte je podstatně nižší, než odpovídá danému věku, inteligenci a vzdělávacím možnostem dítěte. Tato porucha není důsledkem nedostatku příležitostí k učení, ani ji nelze přičítat získanému poškození nebo onemocnění mozku.⁵

Mezinárodní klasifikace psychických poruch předpokládá, že poruchy školních dovedností jsou podmíněny relativně trvalými drobnými odchylkami v kognitivních procesech. Poruchy nejsou způsobeny nižší logicko-matematickou a verbální inteligencí, neurologickými poruchami, poškozením či onemocněním mozku, ani vážnějšími vadami zraku a sluchu. Mohou se vyskytovat v různém stupni, na kterém pak závisí i výsledné potíže dítěte a možnosti nápravy. Tyto poruchy se častěji vyskytují u chlapců než u dívek.⁶

---

⁵ HORT, V., 2008, s 32

⁶ NÝVLTOVÁ, V., 2008, s 154

2 PSYCHICKÉ PORUCHY

2.1 Specifické poruchy učení

Specifické poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy.

SPU je to pojem nadřazený pojmům **dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dysmúzie, dyspraxie**. Jsou stále jedním z aktuálních problémů současného školství. Týká se totiž vysokého procenta dětské populace. Velký důraz se klade na včasnou diagnostiku a zajištění reedukační péče a podpory, a to především z důvodu možného negativního vlivu na další vzdělávací a profesní dráhu těchto jedinců. V hospodářsky vyspělých zemích má vzdělání vzestupnou tendenci a nároky edukačního procesu jsou mnohem vyšší než kdykoli v historii.⁷

---

⁷ BARTOŇOVÁ, M., 2007, s 6

2.2 Psychické poruchy zaměřitelné se specifickou poruchou učení

Nemůžeme říci, že každé dítě, které se hůře soustředí a těžko chápe látku, která se ve škole probírá, že takovéto dítě trpí vývojovou poruchou učení. Vyskytuje se řada poruch a nemocí, které se projevují podobnými příznaky, což může vést rodiče, ale i odborníky k chybné diagnóze.

Dětský autismus - pervazivní vývojová porucha. Autismus je souhrnný název pro různé obtíže a projevy, které jsou si podobné. Typická je poruch socializace (neschopnost vzájemné sociální interakce), neschopnost komunikace a narušený vývoj řeči. Problémy v emoční oblasti a stereotypně se opakující činnosti mnohdy hraničící s obsesí. Ve spojitosti s touto diagnózou mohou vznikat neobvyklé vzorce chování. Rodiče se brzy všimnou, že se jejich dítě pohybuje jakoby v jiném světě, nekomunikuje a nehraje si se svými vrstevníky.

Tourettův syndrom - nemoc, při níž je postižený sužován mimovolným vydáváním různých skřeků nebo bezděčnými svalovými záškuby těla, které lze jen velmi obtížně ovládat. Právě snaha o jejich ovládnutí vede ke zvýšenému napětí.⁸

Aspergerův syndrom - jedná se o disharmonický vývoj osobnosti s převažující poruchou sociální interakce a komunikace. Na rozdíl od dětského autismu, zde není narušen vývoj řeči ani inteligence.

Poruch opozičního vzdoru - projevuje se u dětí zhruba od 2 do 9 let, a to takovým chováním, které signalizuje narušený vztah k autoritě a neschopnost chovat se podle běžných norem, prezentovaných touto autoritou. Tyto děti jsou vzdorovité, neposlušné a špatně se ovládají, nerady se přizpůsobují ostatním.

Obsedantně – kompulzivní porucha - dítě postižené touto poruchou má nutkavou potřebu provádět opakující se rituály a zabývat se nějakou utkvělou představou. Své počínání si uvědomuje a snaží se mu bránit. Často bývá toto chování spojeno s depresemi a důsledky této poruchy budí dojem, že má postižený problém s pozorností.

Úzkostné poruchy - porucha, při které děti trpí velmi těžkou úzkostí, například při odloučení od rodičů, ve vztahu ke škole nebo k nejrůznějším sociálním situacím. Úzkostné dítě bývá přetížené, rozrušené nejrůznějšími obavami, což se může projevovat zvýšenou nepozorností, neklidností až hyperaktivitou.

---

⁸ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D., 2009, s 209 - 309

Porucha chování - pro tuto poruchu je typická opakující se asociální, agresivní a delikventní chování, které je mnohem závažnější než jen obyčejné rošťáctví. Mnoho dětí s poruchou chování trpí také SPU. Protože potíže doprovázející poruchu chování a syndrom ADHD jsou si velice podobné, je důležité správné vyšetření psychiatra, informace školy a školního psychologa pro správné stanovení diagnózy.

Zneužívání návykových látek - většinou se jedná o takové látky, které mění psychický stav uživatele. Syndrom závislosti na návykových látkách způsobuje neschopnost sebekontroly a asociální chování.

Deprese - pro depresi je typická špatná nálada, pocit neštěstí, negativní náhled na život, poruchy spánku, chuti k jídlu, problémy s koncentrací, podrážděnost, úzkosti, myšlenky na sebevraždu. Tito lidé mají základní problém s udržení pozornosti a běžným pracovním nasazením. Tyto depresivní potíže nesmí být opomenuty při vyšetření. Při stanovení diagnózy si musí být lékař naprosto jistý, aby mohl dítěti efektivně pomoci, protože přítomnost jakékoliv z těchto poruch má vliv na léčbu poruch ostatních.⁹

---

⁹ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D., 2009, s 209 - 309

2.3 Somatické poruchy

Ne každé dítě, které trpí poruchou učení, je hyperaktivní, impulsivní, nesoustředěné a nepozorné trpí SPU. Vedle psychických poruch jsou i poruchy somatické, které mohou být chybně s tímto syndromem zaměněny. Patří k nim porucha sluchu nebo zraku, záchvaty, nedostatek spánku, nevhodná výživa, vedlejší účinky léků a drog.

Porucha sluchu nebo zraku - problémy se sluchem nebo zrakem ztěžují chápání nových informací, což může vést k nesnadné orientaci v běžných životních situacích a následným problémům ve škole. Ztráta zraku má velký vliv na vnímání a poznávání okolního světa a na získávání nových informací. Může docházet až k poruchám příjmu potravy, poruchám spánku a sociální izolaci. Neslyšící trpí pocitem, že slyšící o nich hovoří negativně, protože jim nerozumí.

Záchvaty - epilepsie je velice závažná a poměrně běžná neurologická dětská porucha, kterou trpí asi 4 děti z 1000. Jde především o sníženou schopnost soustředění, narušené chování, neklid, impulzivitu a roztěkanost. Záchvaty vedou k poruchám prostřednictvím nejrůznějších mechanismů a některé z těchto poruch budí dojem, že mají příznaky SPU.

Nedostatek spánku - chronický nedostatek spánku snižuje schopnost koncentrace, dítě bývá často podrážděné, má špatnou náladu, při vyučování usíná.

Nevhodná výživa - nevhodná a špatná výživa může mít pro dítě do jednoho roku velice závažné důsledky na vývoj mozku. Negativní důsledky podvýživy mají vliv na intelektuální vývoj dítěte. Děti, které jsou nedostatečně živené, bývají opožděné ve svém vývoji, mívají problémy s učením, emocemi a chováním.

Vedlejší účinky léků a drog - některé léky a drogy mají vedlejší účinky. Mohou způsobovat sníženou pozornost, koncentraci, podrážděnost a problémy s myšlením.¹⁰

---

¹⁰ MUNDEN, A., ARCELUS, J., 2008, S 57

3 DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

Nejdříve poruchu učení u dětí ve většině případů odhalí učitele. Jsou s dětmi v kontaktu každý den a mají již zkušenosti z praxe. Při rozpoznání poruchy u dítěte se často učitelé obrátí na příslušné odborníky a rodiče. Dnes se žádný odpovědný pracovník neobejde bez konzultací s kolegy z jiných oborů.

Rozhovor s rodiči

Základním předpokladem profesionálního vedení rozhovoru s rodičem, je vědomí, že na druhé straně se nachází ten, kdo neúspěšné dítě. Zvláště, když je dítě dlouhodobě neúspěšné, prožívají rodiče bezmoc. Rodiče nejsou toto zklamání dlouho vydržet, a proto hledají vinu ve škole a přenášejí na ni odpovědnost, nebo trestají dítě. Často se stává, že rodiče se snaží své dítě hájit. To je dobré znamení, že jim na dítěti záleží a budou mu do budoucna ochotni hodně pomáhat a pracovat s ním.

Nezákladnější technikou v rozhovoru s rodiči je pozorné naslouchání. Rodiče mají důležité informace z celého psychosomatického vývoje dítěte – s čím v dětství mělo obtíže, nebo na co bylo naopak šikovné. Zda rádo chodilo do školky, jak se učilo básničky a říkanky, zda si hrálo s ostatními dětmi na písku. V čem dítě rodičům působí radost a z čeho mají obavy.

V pedagogicko-psychologických poradnách se vyplňují podrobné anamnestické formuláře, ze kterých se vychází pro stanovení diagnózy.¹¹

Rozhovor s učitelem

Důležitým zdrojem informací pro pracovníka pedagogicko-psychologické poradny je rozhovor s učitelem dítěte. Školní úspěch dítěte především závisí na dvou předpokladech – v první řadě na možnostech a nadání žáka, ale i na pedagogických schopnostech učitele. Tedy na jedné straně tu stojí dítě, které je ve výuce limitováno svými schopnostmi a jejich rozvojem, svým intelektem a svými osobními charakteristikami, které se projevují v motivaci a postoji k učení. Na druhé straně je tu učitel se svými pedagogickými schopnostmi, metodickými znalostmi, s celou svou osobností, se svou motivací k práci a osobním nasazením.

---

¹¹ VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J., 2008, s 412

Pro stanovení příčin školního neúspěchu jsou učitelovi postřehy o práci dítěte neocenitelnými informacemi. Učitelé jsou často vynalézaví v pomoci dětem se svými metodickými postupy. Učitel kromě toho umí popsat, jak dítě reaguje na svůj nezdar, čím se dá motivovat k práci apod.¹²

Rozhovor s dítětem

Často podceňujeme informace, které by nám dítě mohlo přinést. Nejde samozřejmě o odborné teoretické informace, ale o nedocenitelné poznatky pro diagnostiku a nápravu specifických poruch učení. Jen dítě nám může povědět, jakými cestami se ubíralo, když řešilo určitý problém, nebo proč udělalo určitou chybu. Dítě svým sdělením může korigovat naši práci a samo objasnit své obtíže.

Přímé zdroje diagnostických informací

Diagnózu specifických poruch učení můžeme stanovit analýzou školních výkonů dítěte ve čtení, psaní a počítání. Významnou pomocí jsou speciální testy a zkoušky, které hodnotí výkony dítěte v jednotlivých percepčních oblastech. Diagnostickým kritériem pro všechny specifické poruchy učení je především úroveň rozumových schopností. K tomuto zjištění se používá soubor testů pod názvem speciální pedagogické vyšetření. Patří tam standardizované testy čtení, psaní, sluchové a zrakové percepce.

Vyšetření rychlosti čtení

Z diagnostického hlediska můžeme hodnotit rychlost čtení, porozumění čtenému textu, analyzovat chyby, sledovat jak se dítě při čtení chová.

V pedagogicko-psychologických poradnách se používají k posouzení rychlosti čtení normované texty. Normy umožňují zjistit úroveň čtení dítěte. Texty vyjadřují úroveň pomocí inteligenčního kvocientu (IQ) a čtenářského kvocientu (ČQ). Čtecí kvocient se stanovuje z výkonu dítěte ve čtení za první minutu. Dítě však pokračuje ve

---

¹² VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J., 2008, s 414

čtení po dobu tří minut a výkon se zaznamenává v každé minutě. Je na pedagogovi nebo psychologovi, aby tyto rozdíly analyzoval.¹³

Chyby při čtení

Abychom porozuměli obtížím, které dítě při čtení provázejí, musíme podrobně sledovat chyby, jichž se dopouští. Některé chyby se opakují, jiné jsou náhodné. Těch se dítě dopouští z únavy nebo z nedostatečného soustředění. Některé děti při čtení hláskují, nejsou schopny spojovat hlásky do slabik. Většinou jde o nedostatečný rozvoj sluchové syntézy řeči. Záměna čtených písmen může být způsobena nedostatečnou zrakovou percepcí tvarů nebo intermodálním kódováním. Častou specifickou chybou je přehazování písmen ve slově, některé děti mají tendenci číst zprava doleva. Tato chyba bývá v souvislosti s lateralitou.

Komolení slov, vynechávání jednotlivých písmen nebo slabik může mít různé příčiny. Buď je nedostatečně rozvinuta sluchová nebo zraková percepce, nebo dítě není schopno sledovat sekvence písmen, nedodržení směru zleva doprava. Je důležité, která slova dítě komolí, která písmena vynechává, pak můžeme najít přesnější souvislosti mezi chybami, kterých se dítě dopouští.¹⁴

Porozumění čtenému textu

Dalším úkolem při posuzování čtenářských výkonů dítěte je zjistit, do jaké míry si dítě uvědomuje obsah textu, který čte. Dokud dítě nestačí vnímat obsah textu, který čte, je pro něj čtení pouze námahou, která mu nepřináší žádné uspokojení. Proto je pochopitelné, že děti, které přetrvávají na formálním nácviku čtení, nejsou nadšenými čtenáři.

U dětí mladšího školního věku není vhodné ptát se na obsah přečteného článku, protože jejich vyjadřovací schopnost je nedokonalá. V tomto věku jsou ještě zaměřeny na konkrétní pojmy, abstraktní pojmy začínají používat v průměru v páté třídě. Proto se doporučuje žádat od dítěte co nejpřesnější odpovědi na předem připravené a promyšlené otázky. Teprve tehdy, když si dítě nemůže vzpomenout nebo odpovídá nepřesně, necháme ho vyprávět všechno na co si vzpomene.

---

¹³ ZELINKOVÁ, O., 2007, s 153

¹⁴ ZELINKOVÁ, O., 2007, s 155

Žákům a studentům jsou předkládány čtyři subtesty, kde se na různě obtížném materiálu zjišťuje

1. identifikace slov – je předkládána řada slov a žáci musejí přečíst a správně vyslovit každé slovo do pěti vteřin
2. slavní atak – na místo slov s významem jsou předkládána nesmyslná slova a slabiky, které musí dítě přečíst nahlas porozumění slovům
3. anonyma – dítě dostává slova, která přečte a nahradí je slovem opačného významu
4. synonyma – dítě přečte slovo a nahradí je slovem stejného nebo podobného významu
5. analogie – dítě čte řadu tří slov, která reprezentují nedokončenou analogii, kterou doplňuje (např. matka – velká, dítě - .....)
6. porozumění části textu – dítě čte text potichu a dopisuje chybějící slova

Také záleží na literární kvalitě úryvku, ne jen formální, ale i obsahovou. Dítě musí článek zajímat. Pro žáky první třídy by se děj měl odehrávat v přítomném čase, a text by neměl být doprovázen ilustrací. Při sestavování otázek na porozumění textu je nutno dbát na to, aby byly jasné, jednoduché, zaměřené na přečtený úryvek.¹⁵

Chování dítěte při čtení

Soustředit bychom se měli na všechny projevy, které vypovídají o tom, jak náročným úkolem je čtení pro dítě. Sledujeme, zda je dítě při čtení uvolněné, nebo v tenzi, což se projevuje nejen v držení těla, ale i v nepravidelném dýchání. Náročné čtení se může projevovat i neklidem v chování dítěte. Všimát bychom si měli, zda si dítě neukatuje prstem na písmeno, které čte nebo si zakrývá již přečtená písmena. Dítě samo, může napomoci diagnostikovat své obtíže a ukázat i cestu, kterou se má náprava ubírat.

Hodnocení písemných prací

Písemný projev je cenným diagnostickým zdrojem informací o specifických poruchách učení. Písemný projev dítěte s dysgrafií může mít mnohočetné chyby, které

---

¹⁵ POKORNÁ, V., 1997, s 182

nemůžeme vysvětlit neznalostí gramatických pravidel. V písemném projevu můžeme vysledovat nedostatečnou sluchovou diferenciaci řeči, vynechávání písmen, diakritická znaménka, nerozlišují y a i, zaměňují písmenka např. d – b.

Analýza chyb v písemném projevu

Bylo by pro diagnostiky nezodpovědné nezabývat se písemnými pracemi dětí. Měli bychom číst nejenom sešity, ale také záznamníčky dětí.

V pedagogicko-psychologických poradnách dostávají děti diktáty speciálně vybraných vět. Tyto věty záměrně nejsou gramaticky obtížné, aby se děti mohly soustředit pouze na sluchovou a zrakovou analýzu řeči.

1. Dítě slova komolí – nerozlišuje souhláskové shluky, přehazuje písmena, obrací pořadí písmen, vynechává části slova nebo písmena, opakovaně zaměňuje některá písmena, záměny v podobnosti tvaru
2. Dítě nedodrhuje diakritická znaménka – vynechává čárky, háčky, tečky nebo je umístí na nesprávném místě. Může jít o nedostatečné sluchové rozlišování
3. Dítě nerozlišuje slabiky di, ti, ni do dy, ty, ny – některé děti měkká a tvrdá i, y používají v těchto slabikách náhodně, tím je diagnóza obtížnější.
4. Sledování i matematických sešitů – dívat se zda dítě nepíše některé číslice zrcadlově, nezaměňuje číslice, zda nezaměňuje pořadí číslic dvoj- i vícemístných číslic – nedostatečné sluchové rozlišování
5. Dítě nedodrhuje gramatická pravidla při psaní – jsou to specifické obtíže, pokud se chyby opakují, dítě zřejmě nepochopilo gramatický jev. S dítětem, které má tyto problémy nepokračujeme dál, u dítěte by narůstala nejistota, bezradnost, bezmoc, že se určitému předmětu nemůže naučit.¹⁶

Sluchové rozlišování řeči

Zjištěné chyby při čtení a psaní a jejich rozbor jsou první etapou vyšetření dítěte se specifickými poruchami učení. V další fázi musíme zjistit příčiny těchto chyb a obtíží, abychom mohli stanovit strategii nápravy. Obtíže ve sluchové percepci řeči mohou být

---

¹⁶ POKORNÁ, V., 1997, s 190

příčinou obtíží ve třech oblastech – ve sluchové analýze a syntéze řeči, ve sluchové diferenciaci měkkých a tvrdých slabik a v délce samohlásek.

Sluchová analýza a syntéza řeči – první oblastí sluchové percepce řeči je tedy schopnost diferencovat slovo na jednotlivé hlásky a z jednotlivých hlásek skládat slovo. Rozkládání slova na hlásky, nebo-li sluchová analýza řeči, je nutná k tomu, aby se dítě naučilo psát. Nedostatečně rozvinutá analýza a syntéza se projevuje komolením slov při čtení a psaní. Při stanovení rozvinutosti sluchové analýzy a syntézy musíme postupovat systematicky od nejjednodušších celků (otevřená slabika) k obtížnějším (zavřená slabika).

Rozlišování měkkých a tvrdých slabik – děti, které ve slově nerozlišují měkké a tvrdé souhlásky se dostávají do problémů s českou gramatikou. Při vyšetření sluchového rozlišování – dítě posadíme proti sobě, předřídáme mu slova a dítě má odpovědět zda se ve slově píše tvrdé y nebo měkké i. Čím přesnější jsou diagnostická zjištění, tím přiměřenější bude intervence při nápravě.

Rozlišení délky samohlásek – rodiče i učitelé se často domnívají, že děti, které zapomínají při psaní na čárky a háčky, jsou nepozorné. Bohužel je to nedostatečně vyvinutou sluchovou diskriminací řeči. Vyšetření sluchové diferenciaci délky samohlásek – dítě zapisuje slova, která mu diktujeme zřetelně, ale zcela přirozeně, bez zdůrazňování délky samohlásky.

Zraková percepce tvarů - jde především o horizontální a vertikální inverze písmen a číslic, záměnu písmen a číslic, nedostatečné rozlišování geometrických tvarů. Dítě zaměňuje jednotlivá písmena, číslice a tvary, má obtíže s jejich znázorňováním.

Vyšetření zrakové percepce – k vyšetření zrakové percepce tvarů se používají normované testy. Jsou to různé obrazce, kdy dítě má zrakem zjistit co je na obrázku, který obrázek se liší od ostatních, popřípadě rozlišit obrazce a tyto tvary znázornit.

Lateralita

Je známé, že při pohybech náročnějších na přesnost (stříhání nůžkami, krájení chleba apod.) dáváme přednost jedné ruce. Víme, že obě ruce máme zdravé a že dělení činností je v pořádku. Všechny párové orgány v těle (ruce, nohy, oči i vnitřní orgány) podléhají pravidlu lateralizace, tzn. že upřednostňujeme jeden orgán z páru, o kterém říkáme, že je dominantní. Je vyjádřením funkční koordinace obou orgánů v závislosti na koordinaci mozkových hemisfér. Pro nácvik psaní je důležitá souhra ruky a oka. To znamená, že pravoruké dítě upřednostňuje pravé oko a levoruké zase oko levé. Ještě existuje jedna možnost a ta se nazývá zkřížená lateralita, kdy je dominantní oko levé a pravá ruka (zde nebyla potvrzena příčina specifických poruch učení), nejsou známi ani důsledky tzv. nevyhraněné laterality. Proto je nutné interpretovat výkony každého dítěte individuálně. V diagnostice specifických poruch učení záleží na především na interpretaci všech dat, které při vyšetření známe. Stále jsme konfrontováni se skutečností, že obraz specifických poruch učení je individuálně velmi pestrý, a při diagnostice i nápravné práci musíme ke každému případu přistupovat individuálně.¹⁷

Vnímání prostorové orientace

Z diagnostického hlediska si musíme znovu uvědomit, že orientace v prostoru je závislá především na percepci zrakové, sluchové a kinestetické.

Vyšetření kinestetického vnímání - v pedagogicko-psychologických poradnách se používají testy ze Souboru specifických zkoušek. Jsou to úkoly, které zjišťují úroveň kinestézie u dítěte. Z části tohoto testu jsou úkoly – dítě má zvednout pravou ruku, levou ruku dát na pravé ucho, postavit se na levou nohu, dát pravou patu na levé koleno.

Vyšetření představy prostorové orientace – dítě dostane předlohu čtyř čtverců. U prvního má určit jeho pravý horní roh, u druhého levý dolní roh, u třetího levý horní roh a u posledního pravý dolní roh.

---

¹⁷ POKORNÁ, V., 1997, s 201

Vnímání časové posloupnosti

Můžeme u dítěte sledovat několika způsoby. Nejčastěji v oblasti vizuální, akustické nebo v řetězci chování.

V oblasti vizuální – před dítě pokládáme řadu čísel, kterou má doplnit. Dítě musí samo přijít na pravidlo, podle kterého se opakují.

V oblasti auditivní – nejčastěji se dítěti předkládá řada dlouhých a krátkých slabik. Každou sekvenci dítě správně opakuje pětkrát, pak pokračujeme. Pokud je dítě neúspěšné, zkusíme kratší sekvence. Pro větší obtížnost dítě vytleskává rytmus po terapeutovi.

Paměť

Během vyšetření ostatních funkcí máme mnoho příležitostí pozorovat i schopnost paměti.¹⁸

Tyto popsané diagnostické techniky nejsou jistě všechny, které se používají v pedagogicko-psychologických poradnách. Každý psycholog nebo speciální pedagog má jistě své ověřené techniky, se kterými při diagnostice dítěte pracuje.

---

¹⁸ Pokorná, V. 1997 s. 173 - 209

4 PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

4.1 Pedagogicko- psychologické poradny (PPP)

Jsou zřizovány podle § 116 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších změn. Podrobně jsou pak vymezeny ve vyhlášce č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Hlavní činností PPP je přímá práce s dětmi a žáky škol a školských zařízení ve věku od 3 let do ukončení středního, resp. vyššího odborného vzdělání a s jejich rodiči. Formou individuální péče, ale i formou skupinové práce. Na základě doporučení PPP je volena nebo upravována vzdělávací cesta žáků. Pedagogicko-psychologické poradenské činnosti jsou především úzce spjaty se školou a ústřední úlohou učitele ve výchovně vzdělávacím procesu. To ovšem nevylučuje podíl dílčích pedagogických činností a podíl pedagogiky v systému poradenských pracovišť (např. zjišťování školní připravenosti dětí, zjišťování příčin neprospívání ve škole, didaktické diagnózy a náprava didaktických deficitů, porada týkající se konkrétních nápravných metod domácí přípravy dítěte, metodického vedení výchovných poradců, metodických návštěv na školách apod.). Při vedení dětí a žáků se aktivně ovlivňuje proces přijímání a upevňování poznatků, postojů a orientace (volba vhodného učebního stylu, rodinná terapie apod.). Poskytují kariérové poradenství, napomáhají při rozvoji pedagogicko-psychologických kompetencí učitelů, participují na činnostech v oblasti prevence rizikového chování u dětí a mládeže.

V současné době používají psychologové při své práci v poradnách podle svého založení v různém rozsahu jak psychometrický, tak klinicko-psychologický (kazuistiky) přístup. Hlavní metodou při tvorbě psychologické případové diagnózy by měla být metoda kazuistická. V konkrétních jednorázových akcích by mohla převládat metoda poradenská. Odborná porada (konzultace) musí splňovat několik nezbytných předpokladů, má-li být efektivní a mít praktický význam.

Pracovníky PPP jsou psychologové a speciální pedagogové. Činnost PPP je zejména ambulantní a návštěvami pracovníků ve školách a školských zařízeních.¹⁹

---

¹⁹ <http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

4.1.1 Standardní činnosti pedagogicko-psychologických poraden

- *„Psychologická a speciálně pedagogická diagnostika (školní zralost, děti předškolního věku z důvodu nerovnoměrného vývoje, specifických poruch učení a chování - SPU a žáků s výukovými problémy, mimořádného nadání žáků).*
- *Diagnostika jako podklad pro integraci žáků se SPU nebo pro specializovanou péči.*
- *Diagnostika pro pomoc žákům v případech komplikací při volbě další školy či povolání, při orientaci a přestupu na jinou střední školu, žáků s osobními nebo sociálně-vztahovými problémy.*
- *Diagnostika sociálního klimatu třídních kolektivů jako podklad pro tvorbu nápravných programů.*
- *Krátkodobá reedukace žáků se SPU, vyžadující odborně mimořádně náročnou péči.*
- *Krátkodobá individuální práce se žáky s osobními problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.*
- *Kariérové poradenství.*
- *Krátkodobé poradenské nebo terapeutické vedení rodin (v případech problémů negativně ovlivňujících vzdělávání).*
- *Poradenské konzultace a krátkodobé vedení pedagogických pracovníků a zákonných zástupců žáků, kterým je poskytována diagnostická a intervenční péče poradny.*
- *Metodické vedení práce výchovných poradců a školních metodiků prevence.*
- *Příprava podkladů pro individuální a skupinovou integraci žáků se SPU.*
- *Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům v to. pomoci s vytvářením a naplňováním individuálních vzdělávacích plánů.*
- *Metodická pomoc při tvorbě preventivních programů škol.*

- *Spolupráce se středisky výchovné péče (žáci se specifickými poruchami)²⁰*

---

²⁰ ve vyhlášce č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

4.1.2 Výstupy z pedagogicko-psychologické poradny

Doporučení pro školu

Na základě zprávy z vyšetření by měli být všichni, kdo s dítětem ve škole pracují seznámeni se specifiky jeho poruchy. To má na starosti třídní učitel, speciální pedagog nebo výchovný poradce. Rovněž je třeba vhodným způsobem ostatním spolužákům vysvětlit rozdílný přístup k hodnocení dítěte se specifickou poruchou učení.

Učitel by si měl stále uvědomovat, jak je pro tyto děti důležitý pocit úspěchu, pochválit i třeba za snahu, přesto že výsledek jeho vlastní práce neodpovídá našim představám. Není třeba dítěti věnovat přemrštěnou pozornost. Je však důležité stále mít na zřeteli, že každé dítě se liší svým intelektem, tělesnou stavbou, temperamentem, koordinací apod.²¹

Vyučující by měl při hodnocení dodržovat hlavní zásadu, tedy hodnotit dítě samotné a srovnávat jeho dílčí úspěchy či nedostatky s jeho možnostmi a schopnostmi. Srovnání s ostatními spolužáky není vhodné.

Ponechávat v běžných hodinách dítěti pomůcky, pomáhající ke kompenzaci jeho poruchy. Umožnit pracovat s diktafonem, magnetofonem apod. Ve výuce cizích jazyků preferovat učení, spíše cestou sluchovou než vizuální, soustředit se na ovládání slovní zásoby.

Význam individuálního vzdělávacího plánu (IVP) je určen pouze pro děti s SPU v běžných školách hlavního vzdělávacího programu, jejichž handicap je v takovém rozsahu, že by neměli šanci bez něj zvládat předepsané učivo. IVP je vhodný pro žáky s těžkými formami poruch včetně jejich kombinací.

Existenci IVP schvaluje ve správním řízení ředitel školy. Struktura IVP je zakotvena ve Vyhlášce 227/2007 Sb., kterou se mění vyhláška č. 62/2007 Sb., a vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a která vychází ze zákona č. 472/2011 Sb., školský zákon, který nabyl účinnosti 1.1.2012.

IVP musí sledovat obsah vzdělávání, určení metod a postupů, určení metod a postupů, které budou adekvátní pro jeho nositele. Dále by měl být zaměřen na

---

²¹ MATĚJČEK, Z., 1991, s 285

zmírnění obtíží a vyzdvižení toho, v čem je dítě dobré. IVP vzniká na základě doporučení odborného pracoviště, což je pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně-pedagogické centrum.

Přínos IVP pro žáky se SPU je v praxi zcela evidentní. Umožňuje žákovi pracovat podle jeho skutečných schopností a jeho individuálním tempem, tudíž není přetěžováno a stresováno. Zajistí žákovi najít optimální úroveň, na které je schopen pracovat dle svých možností.

Na základě IVP má učitel možnost žáka hodnotit za jeho konkrétně dosahované výsledky bez srovnávání se spolužáky. Učitel proto může se žákem bez obav pracovat na té úrovni, kterou skutečně potřebuje, bez ohledu na předepsané učivo v učebních osnovách.

Do přípravy IVP a jeho následného naplňování se také zapojí rodiče, kteří jsou spoluodpovědní za mimoškolní přípravu a výsledky svého potomka.²²

---

²² BARTOŠOVÁ, M., 2007, s 22

4.2 Podpůrná opatření ve škole

Odborníci preferují přístupy, které jsou důležité v podpoře jedinců se specifickými poruchami učení. Obecně platí.

- *„Posadit dítě ve třídě před sebe, samotné nebo vedle klidného dítěte*
- *Posadit je doprostřed než na kraj*
- *Vysvětlovat novou látku krátkými větami a jednoduchými slovy*
- *Ujišťovat ho, že to dobře pochopilo a vštěpovat mu poslušnosti*
- *Domluvit se na úkolech – krátké termíny, na známkování, na počet možných chyb, na počtu zadaných úkolů*
- *Vyhnout se únavě, rychlému rytmu*
- *Pomoci dítěti najít si svůj čas na daný počet cvičení*
- *Nechat ho odpovídat na otázky, i když nebude odpovídat dle pořadí a dodávat mu odvalu, přeskakovat otázky, které neumí vyřešit*
- *Vyhnout se učení těžké látky po diktátě nebo aktivitě, která dítěti vzala mnoho energie*
- *Pomoci mu v počátku plnění svého úkolu*
- *Být trpělivý nad jeho pomalostí (to je základ úspěchu a dítě se nestresuje)*
- *Nechat dítě objevovat své schopnosti a využívat to před třídou*
- *Je třeba rozvíjet poznatky o poruchách učení, informovaný pedagog ví, co dělat*
- *Školy by měly informovat o možnostech získat více poznatků týkajících se poruch*
- *Způsobilý učitel by měl rozlišit, kdy jsou poruchy vážné, kdy ne, rozlišit druh dyslexie*
- *Hledat možnosti přizpůsobení školní docházky v závislosti na druhu závažnosti případů např. učinit opatření pro úspěch a nejen utrpení před ostatními dětmi*

- *Vytvořit si vizuální a fonologické pomůcky – „kufřík pomůcek“ soustavně se připravovat²³*

Asistent pedagog - definován jako pedagogický pracovník, podle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. (Školský zákon), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání může ředitel školy zřídit se souhlasem krajského úřadu funkci asistenta pedagoga ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami. Ředitel školy tím stanoví funkci asistenta pedagoga, předchází velmi často komunikačním a adaptačním obtížím a výchovně vzdělávacím problémům žáků. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o pedagoga, jsou finanční prostředky hrazeny v rámci republikových normativů, stanovených MŠMT (Ministerstvem školství a ministerstvem tělovýchovy).²⁴

Osobní asistent - poskytuje individuální pomoc konkrétnímu žákovi, při orientaci, sebeobsluze, osobní hygieně, pomoc při zajištění stravy. Není financován z rozpočtu školství, není pedagogickým pracovníkem a není ani zaměstnancem školy. Prostředky na osobního asistenta nejsou z prostředků poskytovaných MŠMT, spadá do rezortu MPSV (Ministerstva práce a sociálních věcí).

Obecná doporučení pro rodiče

Prostřednictvím této funkce rodiče přebírají odpovědnost za svoje děti. Snaží se jim zajistit odpovídající výchovu, bezpečí, přiblížení sociálních norem uznávaných v dané společnosti. Děti s poruchami učení potřebují pro svůj zdárný vývoj dobré zázemí a výchovné působení rodičů. V dnešní době někteří rodiče mají i dvě zaměstnání nebo podnikají a na děti jim nezbývá čas.

V případě, že se v rodině vyskytne dítě se SPU, první sdělení diagnózy bývá často u rodičů smutek a zklamání. Typické bývá hledání viny, vztek na všechny kolem i na sebe samotného. Přitom je třeba co nejdříve racionální hodnocení situace a umožnit dítěti, aby bylo schopno reálně fungovat ve škole i doma. Rodiče by měli své děti podporovat, pomáhat mu, být k němu důslední, dávat mu najevo dostatek lásky.

---

²³ BARTOŠOVÁ, M., 2007, s 15

²⁴ MŠMT, §2 zákona č.563/2004 Sb.

Rodič takového dítěte se současně stává pomocníkem učitele, měl by k přípravě na výuku přistupovat zodpovědně, důsledně a s dítětem pracovat systematicky. V krátkých časových úsecích, po menších učebních celcích.

Rodič by také neměl zapomínat dát dítěti prostor na volnou hru a zábavu. Rodič by měl umožnit dítěti rozvíjet se v tom, v čem je dobré, co ho opravdu baví a co dělá rádo. V tom spočívá největší kompenzace sníženého sebevědomí a sebehodnocení pod vlivem školního neúspěchu. Při práci s dítětem je třeba vždy promyslet, jak může odměna podpořit jeho vnitřní motivaci k plnění úkolu.

Rodiče se musí naučit akceptovat, že má jejich dítě specifickou poruchu při učení, že jeho problémy nejsou projevem nedostatku snahy. Musí také dítěti vysvětlit, že jeho problémy nesouvisí s nedostatkem inteligence, a že není hloupé. Vytvoření přátelské atmosféry doma je nezbytné. Pomáhat dítěti je záležitostí minimálně na celou dobu základní školní docházky.

Zvyšování motivace ke vzdělávání musí vycházet z rodiny, ale dítě nesmí být pod tlakem, nesmí být nemístně zatěžováno, ale musí u něj převládat pocit úspěchu. Ten se navodí i pouhým oceněním píle. Rodiče by měli dopředu počítat s možností pouze pomalého zlepšování a s malými pokroky. Volit přiměřené krátkodobé cíle.

Předpokladem úspěšného vývoje jedince se SPU, je úzká a otevřená spolupráce rodiny a školy.²⁵

---

²⁵ MATĚJČEK, Z., 1991, s 207

4.3 Speciálně pedagogická centra (SPC)

Se zaměřují na poradenskou činnost pro děti a mládež s určitým druhem postižení zpravidla od 3 let až do doby ukončení školní docházky. Poskytují také poradenské služby školám a školským zařízením, kde jsou integrováni žáci se zdravotním postižením. Jejich činnost je dána vyhláškou 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních a vyhláškou 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a studentů mimořádně nadaných.²⁶

Rodinné poradny vznikly transformací poraden pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy. V této instituci je zaměstnán také dětský psycholog. Poradna poskytuje podporu celé rodině.

Dys – centra jsou dobrovolná, nezávislá a nezisková sdružení občanů a právnických osob, která se zaměřují na problematiku specifických poruch učení a chování. Své služby poskytují dětem se specifickými poruchami učení, jejich rodičům, pedagogickým pracovníkům i široké veřejnosti, a to v průběhu školního roku v rámci odpoledních hodin. Spolupracují a navazují na diagnostickou činnost pedagogicko-psychologických poraden, kterou doplňují o oblast terapeutickou.²⁷

---

²⁶ BARTOŇOVÁ, M., 2007, s 63

²⁷ POKORNÁ, V., 2001, s 304

5 METODY REEDUKACE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

Základem reedukace specifických poruch učení je reedukační nácvik pro rozvoj smyslového vnímání.

V procesu vývoje dítěte je smyslové vnímání zpočátku jednoduché. Se zráním a rozvojem nervové soustavy se stává jemnější a diferencovanější. Pokud tento vývoj probíhá harmonicky a jednotlivé funkce nervové činnosti se rozvíjejí rovnoměrně, bývá dítě ke konci vývojového období předškolního věku připravené na výuku čtení, psaní a počítání. Pokud tento vývoj rovnoměrný není, některé funkce jsou vyvrátenější a některé méně, je tato připravenost ohrožena. Pokud nerovnoměrný vývoj přetrvává do vyššího věku, je zde reálné nebezpečí vniku specifických vývojových poruch.

U dětí se SPU bývá proces vnímání nedostatečně rozvinutý, vyvíjí se nerovnoměrně, případně je porušený. Na základě tohoto vývoje dochází ke zkreslenému vnímání informací. Tyto informace jsou pak nesprávně vyhodnoceny a tak reakce na ně nejsou adekvátní, možnost adaptace na okolí je snížena. Při čtení, psaní počítání to znamená, že dítě nesprávně vnímá písmena, hlásky, číslice a tudíž s nimi i nesprávně nakládá, nesprávně je čte, píše a manipuluje s nimi. Na tomto základě vnikají specifické poruchy učení.

5.1 Reedukace dyslexie

Čtení je jedna z klíčových dovedností jedince. Otevírá prostor ke vzdělání a společenskému uplatnění, je chápáno jako součást gramotnosti. Čtení je dovednost, se kterou se dítě nerodí, nedozraje k ní, ale zvládá ji. Zvládnutí čtenářských dovedností je však ovlivněno biologickými faktory souvisejícími s fungováním centrální nervové soustavy. Nervový systém dítěte musí tedy dozrát určité úrovně a pak dítě může lépe zvládat dovednost čtení. K osvojení čtení musí jedinec disponovat celou řadou předpokladů, schopností a dílčích dovedností. Je založeno na zvládnutí správné techniky, metodiky nácviku, je ovlivněno též motivací, zájmem jedince o čtení, schopností porozumět přečtenému textu a hovořit o obsahu. Zvládnout techniku čtení, tedy umět číst, je dovednost, bez které nemůže následovat další vzdělávání.

Důležité je i podnětné a stimulující prostředí, které ovlivňuje získání čtenářských dovedností.²⁸

Školní prostředí, kde děti zvládají hlavní dovednosti – čtení, psaní, počítání.

Dalším důležitým prostředím je **rodina**. Důležité jsou především postoje rodičů k dítěti. Současná základní škola vyžaduje domácí přípravu dětí na školu, tedy vliv rodin.

Vzdělávací proces nabízí výběr metod, jimiž žáci tuto dovednost získávají. Každý žák potřebuje jinou metodu a jiný přístup, takže je velice důležité brát na zřetel všechny dostupné informace o dítěti.

Při vyšetření dyslektika najdeme potíže v každé z těchto mentálních aktivit.

- Sluchová diferenciací hlásek vyjádřená písmeny
- Zraková diferenciací znaků
- Rozlišení posloupnosti písmen v prostoru a hlásek v čase
- Porozumění abecednímu systému psaní, to znamená pochopení grafického znaku pomocí hlásek
- Rychlá možnost vyvolání reality pomocí čteného²⁹

---

²⁸ ZELINKOVÁ, O., 2009, s 73

²⁹ BARTOŇOVÁ, M., 2007, s 24

5.2 Metody nápravy specifických poruch učení

Metoda analyticko-syntetická - je to nejpoužívanější metoda našeho školství. Klade důraz na pochopení hláskové stavby slov, vychází z mluveného slova. Velký důraz klade na motivaci ke čtení, využívá rytmizace, příběhů, pohádek, názorných obrázků. Učitelé kladou důraz na rozvíjení slovní zásoby, analýzy a syntézy.

Tato metoda má tři etapy:

1. **Před slabikářové období** - učitel pracuje s obrázky, které děti provokují k mluvení a rozvíjí jejich slovní zásobu. Další součástí je rozvoj fonetického sluchu a činnosti spojené s akusticko-kinestetickou analýzou a syntézou. V tomto před slabikářovém období žáci poznávají samohlásky, souhlásky, cvičí se analýza a syntéza slabik. Pomocí pomůcek a využitím multifaktoriálního přístupu žáci zvládají zrakovou a sluchovou analýzu, syntézu, diferenciaci, zrakovou a sluchovou paměť.
2. **Slabikářové období** – žáci již zvládají techniku čtení, učí se číst po slabikách. Nejprve čtou otevřené slabiky ve slovech (máme), zavřené slabiky (pes, les), otevřené slabiky, troj písmenná slova a se dvěma souhláskami uprostřed. Poslední skupinou je čtení slov se slabikotvornými l, r a slova s písmenem ě se slabikami di, ti, ni, dy, ty, ny. Učitel s dětmi postupně tvoří jednoduchá slova, ze slov jednoduché věty. Neustále využívá názornosti a postupně se snaží techniku čtení zautomatizovat. Vše se děje hravou formou a postupnými kroky. Zařazuje relaxační chvilky, využívá různých speciálních pomůcek.
3. **Plynulé čtení** – automatizace čtení. Výsledkem je zvládnutí základních znaků správného čtení. Dítě zvládá správnou plynulost, intonaci, rychlost a hlavně porozumění textu. Učitel již nepracuje pouze se slabikáři, učebnicemi, volí zajímavé texty z knih, komiksy, doplňovačky. Vždy je nutné vycházet z individuálních zvláštností dítěte. Péče o intelektuální rozvoj a jazykový projev jsou jedním z předpokladů úspěšného osvojení dovednosti číst.

Metoda obtahování - je vhodná pro počáteční stádia reedukace u těžkých případů dyslexie. Nefunguje-li zraková ani sluchová analýza natolik, abychom mohli na nich založit výuku čtení, použijeme jako hlavní vodítka hmat a pohyb. Na list papíru napíšeme velkými písmeny nějaké těžké slovo a žák jednotlivá písmena obtahuje prstem – přitom se musí papíru skutečně dotýkat a každé písmeno vyslovit zvlášť. Opakujeme tak dlouho, až celé slovo zvládá bezchybně. Máme-li jistotu, že žák zvládl pohybový obraz, předlohu zakryjeme a procvičujeme se zavřenýma očima. Pak napíšeme načisto. Nepřipustíme, aby cokoliv bylo napsáno chybně, za dobrý výkon je třeba žáka výrazně pochválit. Při této metodě je největším ziskem vědomí dítěte, že není vše ztraceno, že existuje způsob, jak se může všemu naučit. Od slov přecházíme k obtahování větších celků. Děti denně sledují, kolik slov se naučily přečíst a napsat, tím si samy měří svou úspěšnost.

Metoda čtení v duetu – čteme spolu s dítětem neprocvičený text, a sice tak, že rychlost čtení přizpůsobujeme možnostem dítěte. Čteme výrazně, zřetelně a se správnou intonací. Dítě vyrovnává své tempo s naším a snaží se přizpůsobit. Svě špatné čtení při tomto nácviku neslyší a snadněji se vzdává svých špatných čtenářských návyků. Aktivně si zvyká na správnou intonaci vět.

Metoda globálního čtení – se používá u dětí, které setrvávají na sledování jednotlivých písmen a nejsou schopny postřehnout jejich shluky. Žák čte určitou část textu celkem třikrát, nesmí se ho však učit nazpaměť. Předkládá se běžný text, text s vynechanými písmeny a nakonec článek s vynechanými slovy. Metoda je účinná, pokud se užívá nejlépe denně alespoň dva měsíce.

Metoda vyhledávání chyb – čteme text a žák sleduje naše čtení. Dopouštíme se při čtení těch chyb, které se objevují při čtení žáka. Úkolem žáka je opravovat naše chyby.

Metoda postřehování – žákovi exponujeme na zlomek vteřiny slabiku, slovo, skupinu slov (podle úrovně čtení) a žák má za úkol text přečíst. Začínáme

s postřehováním celků, na které dítě stačí, nároky zvyšujeme. Postupujeme od otevřených slabik k uzavřeným, od jednoduchých slov k víceslabičným. Přidáváme slova se shlukem dvou, později více souhlásek, nakonec cvičíme postřehování slov složených a slovních skupin.

Při nácvičku délky samohlásek je nutné, aby byla přečtena každá dlouhá samohláska i čárka oddělující větné celky. Postřehování cvičíme pomocí kartiček, na kterých máme příslušné texty natištěné.

Metoda čtení se záložkou (okénkem) – je to metoda velmi rozšířená zvláště u malých dětí. Velikost záložky musí odpovídat velikosti písma, záložkou pohybuje ten, kdo s dítětem pracuje. Rychlost pohybu se záložkou se přizpůsobí čtenářským možnostem žáka. Účelem této techniky je cvičit správné pohyby oka po řádku, odstraňování tzv. dvojího čtení. Tato technika klade velké nároky na soustředění, nezapomínáme proto na relaxaci.³⁰

Program KUPROZ - Je určen pro děti věkového rozmezí 8 – 12 let. Aplikace celého programu trvá 15 týdnů, každodenní cvičení v rozsahu maximálně 15 min. Dítě cvičí podle pokynů pod vedením jednoho z rodičů. Program pro rozvoj pozornosti, jehož autorkou je PhDr. Pavla Kuncová a kolektiv.

Komu je určen

Dětem s diagnózou ADHD/LMD, jež se projevuje zejména poruchou aktivity a pozornosti.

Dětem bez obtíží na procvičení dalších dovedností, jako prevence školní neúspěšnosti.

Lze jej s úpravami využít pro děti s lehkou mentální retardací.

KUPOZ je vhodný pro děti pomalé, úzkostné a dyslektické.

Formy práce

Individuální (více efektivní)

Těžištěm je domácí práce rodiče s dítětem, společně pracují na zadaných úkolech. Do poradny dochází 1x za 14 dní, kde dostanou přesné instrukce k plnění

---

³⁰ BARTOŇOVÁ, M., 2007, s 32-35

dalších úkolů, konzultují své postupy a zkušenosti s domácím plněním a obdrží další materiály.

Metodika programu

Především je potřebná motivace rodičů, bez jejich správného naladění na práci s dítětem a vytvoření časového prostoru pro každý den, by se nepodařilo dítě zaujmout a motivovat pro správné plnění každodenních úkolů, pak by se práce stala neefektivní. Proto jsou cvičení sestavena kreativně, hravou formou, aby bylo dítě co nejvíce naladěno na jejich plnění.

Celý program trvá 15 týdnů

Jedna lekce trvá 14 dní

Každý den plní dítě 6 – 7 úkolů (ty se v obměnách opakují každý den a mají vzestupnou náročnost)

Na úvodním listu každé lekce jsou podrobné instrukce ke každému úkolu

Úkoly v druhé polovině programu jsou časově limitované

Maximálně 14 dní před započítím programu jeden z rodičů vyplní dotazník, další dotazník vyplňují rodiče v průběhu programu (vyhodnocení dotazníků přispívá ke zmapování a účinnosti programu)

Oblasti, které program rozvíjí

1. Pozornost
2. kognitivní funkce (paměť, myšlení, řeč, početní představy)
3. percepční funkce (zrakové, sluchové a prostorové vnímání)
4. vizuomotorická koordinace (souhra funkcí zrakového vnímání a jemné motoriky ruky)
5. pracovní návyky (přijmou úkol, pracovat na něm, dokončit jej, zodpovědnost, schopnost oddělit práci od zábavy, vyvinout úsilí)

6. rodič se učí chválit a povzbudit své dítě, dává najevo sounáležitost, respektovat individuální možnosti, prohloubení vztahu mezi rodičem a dítětem³¹

Cílem studie je co možná objektivně popsat dosahované výsledky.

---

³¹ KUNCOVÁ, P.

6 EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE

Teoretická část diplomové práce vznikla studiem odborné literatury, rozbořem zjištěných informací a sumarizováním vlastních poznatků. Teoretická část naznačila, že příznivé klima školního a domácího prostředí, ve kterém jedinec se SPU žije a vyrůstá, vede k harmonickému vývoji. Na tyto poznatky teoretické části navazuje část praktická, kde jsou tyto poznatky ověřeny na dvou jedincích se SPU.

6.1 Průzkumné cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem diplomové práce bylo nastínit efektivnost a důležitost celospolečenského prostředí, nutnost spolupráce všech, kteří můžou ovlivnit další vývoj v oblasti sociální, emocionální a vzdělávání u jedinců se SPU.

Dílčí cíle a výzkumné otázky

Pro splnění hlavního cíle, byly stanoveny následující dílčí cíle:

1. Popsat potřebnost PPP, pro určení včasné a správné diagnózy u jedinců se SPU
2. Nastínit nutnost spolupráce psychologů, pedagogů a rodičů pro vhodnou nápravu dětí se SPU
3. Nutnost individuálního přístupu ke každému jedinci se SPU, potřebnost vytvoření individuálních podmínek takovému jedinci

Na základě těchto dílčích cílů byly dále formulovány níže uvedené výzkumné otázky, které vedly k jejich naplnění.

VO č.1: Je třeba včasné diagnózy u dětí se SPU?

VO č.2: Je třeba spolupráce psychologů, rodičů a učitelů, při práci s jedinci se SPU?

VO č.3: Má vliv individuální přístup k jedinci se SPU na jeho další vývoj?

6.2 Výzkumné šetření

Záměrem diplomové práce je analyzovat možnosti komplexní péče u dětí se specifickými poruchami učení. Kontaktovala jsem tři školská zařízení, požádala o podklady, ze kterých jsem mohla sestavit grafy a zjistit jakým procentem jsou zastoupeni žáci se SPU na ZŠ na vsi, ve městě a v soukromé škole. Dále jsem tyto data použila na srovnání kolik dívek a kolik chlapců se SPU je na vybraných školách. Z těchto podkladů jsem dále zjistila, jak jsou tito žáci hodnoceni.

6.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor pro tuto diplomovou práci byl zvolen cíleně. Respondenty výzkumu jsou dva jedinci přibližně stejného věku a shodnou diagnózou, ale odlišného pohlaví. Důvodem jejich výběru bylo rozdílné sociální prostředí.

První studie se týká dívky V., které je 9 let. Její diagnóza je dyslexie, dysortografie a ADHD. U dívky jsou typické příznaky diagnózy, mimo tyto diagnózy má dívka složité rodinné zázemí, žije v neúplné rodině, pouze s matkou.

Dívka je integrována do třetí třídy základní školy (dále jen ZŠ). Je s ní pracováno dle individuálního vzdělávacího programu (dále jen IVP). Dívka chodí do běžné ZŠ ve městě. Ve třídě je 28 žáků, což je pro dívku nevýhodné. Třídní učitelka na doporučení psychologa z pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) respektuje její pomalé tempo, empatickým přístupem se snaží dívku pochválit a povzbudit.

Druhý z výzkumného souboru je chlapec J., v současné době mu je 10 let a navštěvuje třetí třídu, s diagnózou smíšené specifické poruchy učení – dyslexie, dysortografie, dysgrafie a porucha pozornosti ADHD. Navštěvuje třetí třídu běžné ZŠ ve městě. Je veden v PPP kam chlapec dochází. Vzhledem k poruchám chlapce má i problém s chováním ve školním kolektivu. Často se mu střídají třídní učitelé, což chlapec špatně snáší. Matka na doporučení psychologa pracuje s chlapcem v programu KUPROZ, což je na chlapci velmi znát. Zlepšili se chlapcovi výsledky ve škole, je velmi chválen, ale zlepšilo se i výrazně chlapcovo chování ve škole. Chlapec by chtěl na konci třetí třídy přestoupit do třídy s matematickým zaměřením, což bylo doporučeno i psychologem.

6.4 Popis výzkumného prostředí

Pro výzkum byla zvolena ordinace klinického psychologa a psychiatra. Toto pracoviště se specializuje na problematiku dětí a mladistvých. Ordinace poskytuje odbornou psychologickou péči, poradenství, konzultace a systematickou psychoterapii. V případě potřeby ordinace spolupracuje s lékaři, pedagogy, logopedy, neurology a dalšími specialisty. Tím utváří ucelené výchovné pracoviště s režimovými programy pro děti i jejich rodiny.

V tomto zařízení se nejčastěji u klientů provádí vyšetření školní zralosti, řeší se výchovné a výukové potíže, neurotické potíže a ordinace poskytuje i rodinnou terapii. Velkou výhodou tohoto pracoviště je možná okamžitá spolupráce a konzultace s psychiatrem. Ordinace je maximálně přizpůsobena dětským klientům. Prostředí a klima ordinace působí klidně a vstřícně, což má příznivý vliv na psychiku dětí, a tím i následné spolupráce s psychologem i psychiatrem.

6.5 Použité metody

Při průzkumu byly použity tyto metody: pozorování, rozhovory, analýza osobních dokumentů, standardizovaný dotazník, vyšetření a materiály z PPP, zkušenosti z praxe a vlastní poznatky.

Pozorování

Patří mezi neverbální metody, při kterém se sleduje jedna konkrétní osoba nebo více osob při určitých činnostech, které jsou podstatou pozorování. Zpravidla se pozorují běžné události a testuje se jejich přínos.

Rozhovor

Patří mezi verbální metody a je jedním podstatných a velice důležitým nástrojem průzkumu. Bývá zaměřen na konkrétní téma, z pravidla je veden mezi dvěma osobami, ale může být veden i se skupinou osob.

Dotazník

Patří mezi psychologické metody a slouží ke zjišťování údajů o jedinci, jeho osobnosti, vlastnostech, zájmech či postojích k určitým situacím. Dotazník může být zadáván jednotlivci nebo skupině a zpravidla to bývá písemnou formou.

6.6 Metodologie výzkumného šetření

Pro praktickou část byla zvolena kvalitativní forma výzkumu s využitím metody pozorování, rozhovoru a analýzy odborné dokumentace, na jejichž základě byly vypracovány dvě podrobné případové studie.

Případová studie (kazuistika) je jedním ze základních přístupů kvalitativního výzkumu. Zaměřuje se na zevrubný popis jednoho či několika málo případů. Na rozdíl od kvantitativních metod výzkumu, které sbírají relativně málo dat o velkém počtu subjektů, se případová studie zaměřuje na sběr velkého množství dat o malém počtu jedinců. Cílem kazuistiky je postihnout složitost případu, popis vztahů a jejich celistvosti. Předpokládá se, že podrobným prozkoumáním malého množství subjektů, lze lépe porozumět i jiným obdobným případům. Toto šetření se zaměřuje na osobní typ případové studie. Jedná se o podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby. Zaměřuje se na minulost a kontext faktorů a postojů, které předcházely současnému stavu. Dalšími typy případových studií je studie komunity, studie sociálních skupin, studie organizací a institucí a studie událostí, rolí a vztahů.³²

Metoda pozorování - přináší několik výhod. Při vedení rozhovoru nebo vyplňování dotazníku může dojít ke zkreslení výsledku. Respondent se může chtít něčemu záměrně vyhnout či se o nějaké skutečnosti nechce zmínit. Také nemusí některým věcem přisuzovat takovou váhu. Takových situací a jednání se lze vyhnout právě prostřednictvím metody pozorování. Tato metoda přináší možnost hlubšího proniknutí do pozorovaných dějů, nežli poskytuje studium odborné literatury. Metoda pozorování zejména zachycuje způsob chování a jednání pozorovaných jedinců. Lze jej rozdělit na několik druhů – pozorování přímé a nepřímé, pozorování zúčastněné a nezúčastněné. Při zúčastněném pozorování je pozorovatel v přímé interakci s pozorovaným. Na rozdíl od toho při nezúčastněném pozorování účastníci výzkumu nevědí o práci výzkumníka a nejsou tedy ovlivněni jeho působením. Přímé pozorování spočívá v reálném čase jevů. Rozdíl v přímém a nepřímém pozorování přináší doba, kdy je jev pozorován. Nepřímé pozorování probíhá prostřednictvím záznamu pozorované situace či jevu. Výhodou nepřímého pozorování je možnost si situace, jevy detailněji analyzovat, znovu přehrát, zaměřit se na určité jevy, analyzovat jednotlivě každého účastníka apod. u přímého pozorování takové možnosti nemáme, proto je

---

³² HORT, V., 2008, s 103

snadné mnoho situací či jevů přehlédnout. Každý typ pozorování tedy má své výhody i nevýhody a je na badateli, pro který typ se rozhodne. Před samotným pozorováním je také třeba zvážit, jestli svou pozornost bude pozorovatel upínat pouze na určité jevy nebo bude otevřený celkové situaci, tak jak bude přicházet. Neméně důležitým rozhodnutím, vzhledem k ovlivnění účastníka výzkumu, je otevřené vystupování versus utajení identity pozorovatele.³³

Pozorování v tomto průzkumném šetření bylo zúčastněné a přímé, probíhalo v pedagogicko-psychologické poradně.

Metoda rozhovoru je úzce spjata s výše uvedenou metodou pozorování. Tato metoda je využívána nejčastěji. Rozhovor může být polostrukturovaný či nestrukturovaný (tzv. narativní rozhovor). U polostrukturovaného rozhovoru si výzkumník předem připraví seznam otázek a témat, o kterých chce během rozhovoru hovořit. Narativní rozhovor je naopak typický svou volností, tedy nemá předem připravené otázky a odvíjí se od momentální situace.³⁴

Tento typ metody byl také použit v rámci tohoto šetření. Rozhovory probíhaly s psychologem a rodiči dětí, současně s pozorováním či bezprostředně po něm.

Metoda analýzy dokumentů je poslední využitou metodou. Dokumenty jsou data, jež byla pořízena někým jiným než badatelem a jejich vznik byl koncipován pro jiný účel. Taková data jsou výzkumníkovi k dispozici, avšak musí je vyhledat. Dokumenty jsou různého typu, rozlišujeme dokumenty osobní, úřední, virtuální, výstupy z masmédií, archivované údaje a předmětná data (fyzické stopy v důsledku lidské činnosti). Analýza dokumentů je užitečnou metodou, pokud je zkoumaný jev či skutečnost časově vzdálena. Minimalizuje chyby jiných metod – rozhovoru a pozorování, kde může dojít k ovlivnění subjektu šetření osobou badatele.³⁵

Tato metoda může být jedinou metodou výzkumu či může doplňovat rozhovory a pozorování jako v tomto případě. Pro účely tohoto šetření byly použity lékařské záznamy a záznamy z pedagogicko-psychologických poraden.

---

³³ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., 200, s 144

³⁴ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., 2007, s 157

³⁵ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., 2007, s 132

Časový harmonogram výzkumu

květen 2012 – volba tématu, vypracování projektu

září 2012 – leden 2013 - sledování výzkumného prostředí

leden 2013 – únor 2013 – kompletování získaných informací

6.7 Výzkumná šetření

6.7.1 Případová studie č.1

Pohlaví: žena

Rok narození: 2004

Diagnóza: dyslexie, dysortografie, ADHD

Současný stav:

Jde o dívku T., která má 9 let. Štíhlé, střední postavy, dlouhovlasá, pohledná. Navštěvuje Základní školu (dále jen ZŠ), chodí do druhé třídy. Na doporučení klinické psychologičky z PPP, která prováděla vyšetření, navrhla zařadit dívku na integraci. Po dohodě s matkou a třídní učitelkou se dívce vypracoval individuální vzdělávací program (dále jen IVP). Na základě tohoto integrování se dívce výrazně zlepšilo chování, celkově se zklidnila.

Rodinná anamnéza:

Dívka vyrůstá v neúplné rodině s matkou a starší sestrou. Matka ročník 1972, vzdělání SES – dvouletá, zdravá. Sestra ročník 1997, 9. třída ZŠ, sestra je z prvního manželství matky, zdravá. Otec ročník 1970, podnikatel, s rodinou nežije, odjel do zahraničí. Rodiče nejsou rozvedeni. Otec je s dcerou v telefonickém kontaktu 3x do roka.

Osobní anamnéza:

T. je z druhého těhotenství matky. Těhotenství proběhlo bez problémů. Porod byl bez komplikací, po termínu, volný. Dítě bylo 2-3 měsíce kojeno. Sedělo samo asi v šesti měsících života, v jedenácti měsících první kroky. Kolem třetího roku u dívky začaly opakované močové infekty, s kterými se léčila na neurologii. Ve čtyřech letech se u dívky objevila bezlepková dieta. Začaly se objevovat i kožní problémy. Dívka píše levou rukou. Na základě onemocnění absolvovala s matkou každý rok lázeňské pobyty.

Psychologický vývoj dívky – se od počátku jevil jako normální. V šesti měsících začala sedět, v jedenácti měsících začala chodit a první srozumitelná slova začala říkat okolo jednoho roku života. První psychologické vyšetření u dívky proběhlo v 1.třídě ZŠ.

Vyšetření si vyžádala matka sama na základě rozhovoru s třídní učitelkou. V roce 2012 proběhlo první diagnostické vyšetření v PPP. Výsledky vyšetření jí byly stanoveny dyslektické, dysortografické a ADHD vývojové poruchy. Na základě těchto výsledků byl vypracován IVP a návrh na integraci dívky. Matce byla nabídnuta spolupráce speciálního pedagoga.

Scholarita:

Dívka nenavštěvovala MŠ, vzhledem k její bezlepkové dietě byla doma s matkou. S nástupem do 1. třídy ZŠ se špatně adaptovala na kolektiv. Často ve škole chyběla, díky jejímu onemocnění močových cest a ledvin. To se odráželo na jejím začlenění do kolektivu. Dívka inklinovala spíše k chlapcům i její chování a projevy byly spíše chlapecké. Ve škole se objevily potíže se soustředěním a chováním. Jsou patrné problémy ve čtení a grafomotorice. Její třídní učitelka je velice empatická a má dlouholetou praxi. Z těchto důvodů škola upozornila matku na nutnost vyšetření T. v PPP. Z výsledků se ukázala nutnost integrace dívky. Matka spolupracuje s klinickým psychologem.

Slovní hodnocení Čj.v 1.pololetí 2.třídy/2013

Žákyně se celkově velice zlepšila, její dovednost vykonávat požadované intelektuální a motorické činnosti je podstatně lepší, ještě se stále neprojevuje samostatnost v myšlení a vyskytují se i nedostatky v logickém myšlení. V ústním a písemném projevu se stále dopouští chyb ve správnosti, přesnosti a výstižnosti.

Individuální vzdělávací plán pro školní rok 2012/2013 - přílohou

Nápravná cvičení doporučena klinickým psychologem pro nácvik doma - přílohou

Ze zpráv klinického psychologa 2012, 2013

Dívka byla poprvé vyšetřena klinickým psychologem v lednu 2012. Klinický psycholog byl vyhledán matkou z důvodu nadměrné živosti a pomalému pracovnímu tempu ve škole.

Při vyšetření dívka spolupracovala, byla uvolněná a spontánní. Je u ní výrazný psychomotorický neklid a výrazně klesající tendence pozornosti. Zrcadlově obrací písmena, plete si písmena p, d, b.

Z vyšetření:

Matka je s dcerou doma. Pacientka se chová spíše jako kluk. Hraje ráda bojové hry s chlapci, je živá. Po otci teskní. O tom, že je její sestra nevlastí o tom neví, matka jí to tají.

Psychologické vyšetření:

Pacientka – pohledná, dlouhovlasá, dobře spolupracuje.

Kresba postavy:

Odpovídá věku, namalovala maminku.

Naše rodina:

Maluje mámu, tátu, sestru a sebe. Bere otce stále jako člena rodiny.

Začarovaná rodina:

Táta – pes

Máma – kočka

Sestra – pták

Ona sama – sluníčko

Doma mají pejska – Sindušku

Verbální intelekt:

PDW IQ = 113 v pásmu mírného nadprůměru, dobrý výsledek

Únor 2012 – pacientka bez obtíží navazuje kontakt, dožaduje se sama her, puzzle apod. Spontánně kreslí na tabuli. Neustále se nějak zaměstnává. Matka sděluje, že je velmi živá. Kamarádí se spíše s chlapci, ve škole někdy vyvádí. Zde vše v normě, slušně za vše poděkuje a o vše poprosí.

Na pololetním vysvědčení měla jedničku. Do školy chodí ráda.

Psychologické vyšetření:

Názorový intelekt:

Barevný Raven nad 95 percentil – značný nadprůměr v názorové složce inteligence.

Čtení:

Zajíček – ČQ = 85 – rozdíl mezi ČQ a IQ = nad 25!!

Diktát:

Má potíže, zatím nezná některá písmenka, píše pomalu, spojuje několik slov dohromady jako jedno dlouhé slovo. Písmo méně úhledné, píše levou rukou.

Školní sešity:

Problémy se psaním.

Kresba rodiny:

Vyobrazení všichni při nějaké činnosti – maminka, sestra i pacientka. Za dveřmi přichází tatínek s motýlkem, ve slavnostním oblečení s kyticí růží.

Pohovor s matkou:

Nelze vyloučit vývojové poruchy učení /dyslexie, dysgrafie, dysortografie a ADHD/. Matka sděluje, že T. byla nyní v nemocnici, zanedbala, neprocvičovala a je s látkou pozadu. Dohodnuta kontrola v květnu, aby se poruchy vyloučily nebo potvrdily. Předání k psychiatrovi k medikaci.

Květen 2012 – matka telefonuje. Pacientka má masivní problémy s chováním doma i ve škole. Ve třídě se stala vůdcem skupiny problémových dětí. Má navrženou důtku třídního učitele. Podvádí. Byla hospitalizována v nemocnici s močovými cestami. Ve škole má velké absence. Nebere Zoloft, který jí matka dává, tvrdí, že je berte, matka našla tablety schované. Dívka tvrdí, že jí to nutí chovat se jinak, že zlobí kvůli medikaci. Matka by chtěla zvážit medikaci a řešit problém.

Říjen 2012 – ve škole obtíže s chováním, vykřikuje, ruší, je divoká o přestávkách. Nezvládá své chování. Matka velmi vyčerpaná. Pacientka stále něco provádí. Škola požaduje zprávu z vyšetření od nás.

Pacientka sděluje, že ví že zlobí, ale nedokáže se v tu chvíli ovládnout, pokud jí paní učitelka napomene poslechne, ale někdy ne hned.

Čtení:

ČQ = 110 (40 slov za minutu) – v pásmu dobrého průměru

Diktát:

S masivním počtem chyb. Dysortografie – vynechává háčky, komolí slova, předložky píše dohromady se slovy apod.

Probrány výsledky psychologického vyšetření. Vypracována zpráva škole, matka předá škole sama. Medikace Zoloftem se neosvědčila, vysazuje se. S matkou byly probrány výchovné postupy a výhledově navržena rodinná psychoterapie.

Leden 2013 – po té co se škole doručila aktuální zpráva z PPP, se přístup k pacientce a celá její školní situace velmi zlepšila. Začali jí zohledňovat a situace se uklidnila. Přesto, že se situace ve škole velmi zlepšila, obtíže s chováním přetrvávají. Dcera má potíže s pozorností, vykřikuje, diskutuje s učiteli apod. často chybí, má potíže s ledvinami, byly měsíc hospitalizována v dětské nemocnici. Bývá unavená.

Psychologické vyšetření:

Velmi pěkná dívka, spolupracuje bez problémů.

Kresba:

Postava – veselé barvy, simplexní provedení, kreslí levou rukou.

Názorový intelekt:

Raven IQ = 105 – dobrý průměr

Diktát:

8 chyb, píše levou rukou, písmo je slušné.

Čtení:

Krtek ČQ = 96 – v normě

Nedokončené věty:

Nechce se jí vstávat do školy. Nejlepší věc na světě je dostat dobrou známku. Někdy má strach, že dostane špatnou známku. Kdyby tatínek bydlel s nimi, bylo by to lepší. Byla by ráda, kdyby učitelka nebyla tak přísná. Nejvíc ji trápí, když zamlčí špatnou známku. Chtěla by, aby jí otec zavolal.

Pohovor s pacientkou:

Ve škole už to je nyní vcelku dobré. Výsledky ve škole má mezi dvě až tři. Má starší sestru, která se s ní učí.

Závěry a doporučení:

Rozumové schopnosti T. jsou podle psychologického vyšetření v pásmu lehkého nadprůměru. Vzhledem k výše uvedeným zjištěním se jedná o dyslexii, dysortografii a ADHD.

Matce byly nastíněny možnosti nápravy oslabených oblastí. Byla doporučena práce s knihou KUPOZ, která se zaměřuje na individuální program pro rozvoj pozornosti, zrakového a sluchového vnímání, paměti, logického myšlení a vyjadřovacích schopností u dětí s LMD ve věku 8 – 12.

Závěr případové studie č.1

Matka má zájem o spolupráci s klinickým psychologem i s třídní učitelkou. Díky této skutečnosti je patrné zlepšení dívky T.

6.7.2 Případová studie č.2

Pohlaví: muž

Rok narození: 2003

Diagnóza:

Smíšená specifická poruch školních dovedností – dyslexie, dysortografie, dysgrafie a porucha pozornosti ADHD.

Současný stav:

Chlapci J., je v současné době 10 let, je vyšší štíhlé postavy. Navštěvuje 3. třídu běžné Základní školy.

Ze zprávy klinického psychologa chlapce na ZŠ zohledňují. U chlapce přetrvává masivní poruch pravopisu a čtení komplikované syndromem ADHD.

Rodinná anamnéza:

Chlapec žije v úplné rodině. Bydlí v rodinném domě spolu s rodiči a sestrou. Matka je ročník 1967, má vysokoškolské vzdělání, je zdravá. Otec je ročník 1965, vysoká škola, také zdravý, sestra je ročník 1996, v současné době navštěvuje víceleté gymnázium, je zdravá.

Osobní anamnéza:

Během těhotenství matky došlo k obtížím. Vývoj J. je však průměrný věku. Chlapec je alergický na Penicilin a léčí se na alergologii na pyly, trávy a prach. Užívá léky na tyto alergie, které však mohou mít za následek zvýšenou únavu.

Rozumové schopnosti J. jsou v průměru. Lateralita je shodná, dominuje pravé oko a pravá ruka. U chlapce se projevují obtíže v písemném projevu a ve čtení. Výrazně je oslabena sluchová syntéza.

Problémy s kázní u chlapce nastaly již v mateřské škole. Do ordinace klinického psychologa přišel až na konci první třídy ZŠ. Do ordinace chlapce přivedla nesoustředěnost, zapomínání, pomalé pracovní tempo. Potíže mu činí zejména čtení a psaní.

U J. je patrná klesající tendence pozornosti a motorický neklid. Diagnostikována je smíšená specifická porucha školních dovedností – dyslexie, dysortografie, dysgrafie a porucha pozornosti ADHD.

V lednu 2011 byl vyšetřen na neurologii, kde je nadále v evidenci. Záznam EEG vykazuje lehké abnormality a hraniční zralost.

Scholarita:

Povinnou školní docházku nastoupil J. září 2010. Problémy s nadměrnou živostí z mateřské školy pokračovaly nadále na ZŠ. Tempo práce, zejména čteného a písemného projevu je velmi pomalé a ve škole mu činí problémy. Je opakovaně napomínán učitelkou pro pomalé tempo a nesoustředěnost ve škole. Na konci první třídy měl jednu dvojku z Čj. Doma trénuje čtení a psaní a pracuje s programem KUPOZ. J. používal tzv. dvojího čtení, které bylo na doporučení odstraněno. Velkým problémem pro J. je častá změna učitelek.

Ve druhé třídě dochází ke změně třídní učitelky. Nová učitelka má jiný styl výuky, více se píše do sešitu a to J. nevyhovuje, došlo ke zhoršení prospěchu. Při pohovoru se třídní učitelka o J. vyjadřovala nevybíravě, přesto že je seznámena se zprávou z PPP. Přístup pedagoga je neprofesionální. Kázeňské problémy ve škole nadále pokračují.

Ze zpráv klinického psychologa z let 2011, 2012, 2013

Chlapec byl poprvé vyšetřen v červnu 2011, na konci první třídy. Klinický psycholog byl vyhledán z důvodu nesoustředěnosti, pomalému pracovnímu tempu a nadměrné živosti ve škole.

Při vyšetření chlapec spolupracoval. Je u něj patrná klesající tendence pozornosti. Plete si písmena p, d, b, a má špatnou výslovnost ř a sykavky.

Z vyšetření:

Červen 2011 - raná anamnéza a psychomotorický vývoj probíhaly bez nápadností. Pacient žije v úplné rodině s rodiči a starší sestrou. Ve škole má neukázněné chování, neposlušnost, vztek, agresivita vůči druhým dětem. Dostal

napomenutí třídního učitele. Prospěch má slušný. Na posledním vysvědčení měl jednu dvojku z Čj. Mimo školu hraje košíkovou, hraje na klavír a navštěvuje turistický oddíl.

Pohovor s pacientem:

Ve škole ho nejvíc baví matematika a nejméně čeština.

Psychologické vyšetření:

Spolupracuje, je ochotný, milý.

Řeč:

Vada výslovnosti sykavky a ř.

Kresba:

Postava – v normě, mužská

Naše rodina – táta, máma, sestra a pacient (postavy mužské mají těla, postavy ženské mají pouze hlavy).

Názorový intelekt:

Raven IQ = 115 - mírný nadprůměr

Diktát:

10 chyb – dysgrafie, dysortografie

Čtení:

Krtek ČQ = 83 – průměr, čtení není plynulé

Školní sešity:

Písmo je méně úhledné

Dotazník:

Věděl, že se nesmí rvát. Chtěl by mít internet. Nejlepší věc na světě je auto. Byl bych rád, kdyby učitelku přejelo auto. Jsem nerad, že je maminka dlouho v práci.

Pohovor s matkou:

Probrána situace a výsledky vyšetření. Podpora matky i pacienta. Vypracována zpráva škole. Sami škole předají.

Říjen 2011 – před hudební školou ho na silnici srazilo auto, honili ho dva chlapci. Řidič za to nemohl, pacient mu tam vběhl. S otcem jel do nemocnice na RTG, byl potlučený. Další problémy nebyly. Paní učitelka mu dává stále delší tresty za nekázeň.

Pohovor s pacientem:

Ve škole je to lepší, ale až po zprávě od nás. Má mírnější hodnocení. Na diktáty má více času, stihne si to po sobě ještě přečíst.

Psychologické vyšetření:

Spolupracuje bez problémů.

Žákovská knížka:

Dostal poznámku, jeden kluk ho bouchl a on mu to vrátil. Další poznámka – šel z místa a dostal zvláštní úkol.

Kalendář záznamů o chování:

Hodně sluníček, máček jen 8x z 20 dnů

Kresba:

Začarovaná rodina – máma, táta, sestra a pacient.

Verbální intelekt:

PDW IQ = 115 – mírný nadprůměr

Pohovor s matkou:

Probrány výsledky vyšetření. Některé věci se musí říci několikrát, aby to udělal. Chlapec to nedělá schválně, je to projevem jeho poruchy.

Duben 2012 – poslední dobou stupňované problémy s chováním ve škole. Zlobí čím dál víc, vyrušuje, ubližuje spolužákům. Chodí do skautu a do basketu, tam se takhle nechová. Ve skautu je také plno živých dětí a tam také tyto problémy nemá.

Pohovor s pacientem:

V pololetí měl jednu dvojku z češtiny na vysvědčení. Od otce dostává, když něco provede. Má starší sestru na gymnáziu.

Psychologické vyšetření:

Komunikativní, velmi slušné vystupování v individuálním kontaktu.

Řeč:

Přetrvává vada výslovnosti – sykavky a ř.

Žákovská knížka:

Má velké množství poznámek

Diktát:

7chyb – dysgraie

Nedokončené věty:

Až budu starší, budu architekt. Někdo nemá kamarády, protože zlobí. Jsem nerad, že maminka často není doma. Učení je nudné. Nevíce se mi daří v tělocviku, přírodovědě a výtvarné výchově.

Pohovor s matkou:

Probrána situace a vhodné výchovné postupy. Nutné upustit od fyzických trestů. Doporučeno, aby příště přišel otec.

Matce nabídnut program KUPROZ – matka s programem seznámena. Rozhodla se pro objednání knihy. Od září začneme pracovat s programem.

Červen 2012 – dnes přišel pacient s dědečkem, otec je u lékaře a matka v práci. Nedostává nyní na zadek, když něco provede, protože teď moc nezlobí. Dříve ho paní učitelka nechtěla nikam brát. Nyní byli na škole v přírodě a paní učitelka ho tam vzala, protože byl hodný.

Kalendář:

Jen dvakrát mráček. Za odměnu pojedou se školou do Vídně. Dříve ho paní učitelka nikam nebrala.

Deníček:

Paní učitelka každý den píše, že je hodný.

Žákovská knížka:

Zlepšil si prospěch. Zlepšil se v několika předmětech. Jen čeština mu dělá problémy. Nemá žádný kázeňský zápis v žákovské knížce.

Psychologické vyšetření:

Kresba – postava – v normě, pěkná, veselá

Tři přání:

aby byli všichni zdraví a spokojení

aby měl vilu a auto

aby nebylo na světě tolik zbraní

Pohovor s dědečkem:

Velice se zlepšil s chováním ve škole. Doma to ještě trochu vážne. Za chování by měl být odměněn nějakým programem, který standardně nedělá.

Říjen 2012 – výrazně se zlepšil. Přestal vyrušovat. Dle maminky se J. hodně snaží. Pravidelně chodí na logopedii. Náprava postupuje pomalu. Doma problémy přetrvávají, občas afektivní výbuchy, když se mu něco nelíbí a nebo se mu něco nechce dělat, matka si s ním neví rady.

Pohovor s pacientem:

Ve škole ho nejvíc baví matematika nebo tělocvik. Nejméně ho baví český jazyk. Chodí do basketbalu, rybářství a klavíru. Se starší sestrou si rozumí, ale mají na sebe málo času, sestra chodí na gymnázium.

Psychologické vyšetření:

Spolupracuje, je patrný masivní psychomotorický neklid

Řeč:

Přetrvává vada výslovnosti – sykavky, ř. umí vytvořit, ale v mluvené řeči nepoužívá.

Kresba:

Co by si přál pod vánočním stromečkem – rifle

Diktát:

6 chyb – dysgrafie

Čtení:

Krtek ČQ = 80 – hranice defektu

ADOR:

V normě

Pohovor s matkou:

Probrána situace a výsledky vyšetření. Probráno, jak s pacientem zacházet v případě afektu.

Pracujeme s programem KUPROZ, znatelné výsledky, u pacienta výrazné zlepšení.

Únor 2013 – pacient je nespokojený doma i ve škole. Nechová se hezky ani k rodičům. Matku to mrzí. Nosí ze školy poznámky. Paní učitelka ho nemá moc v oblibě. Má problémy se spolužáky, je agresivní.

Pohovor s pacientem:

Je nespokojený ve škole. Chodí na školu kde je basketbal, ale až po vyučování. Ve škole ho baví nejméně čeština. Jeho paní učitelka z češtiny je i zároveň jeho třídní. Školu nemá rád. V pololetí měl na vysvědčení jednu dvojku z češtiny.

Psychologické vyšetření:

Zpočátku horší spolupráce. Je otrávený, že je vyšetřován. V lehké opozici. Postupně se však uvolnil a pak spolupracoval.

Kresba:

Postava – mužská v normě

Začarovaná rodina – sestra – žába, táta – lemur, máma – ryba

Názorový intelekt.

Raven IQ = 130 – průměr

Diktát.

3 chyby, písmo neúhledné

Nedokončené věty:

Byl by rád, kdyby učitelka byla hodnější. Nemůže se zbavit myšlenky na školu. Sám neví, proč někdy zlobí. Jeho největším přáním je odejít už odsud. Někdy má strach sem jít. Nechce už sem jít. Náš učitel často křičí.

Pohovor s matkou:

Probrána situace a výsledky vyšetření. Doporučeno zkusit přejít do matematické třídy na ZŠ. Mohlo by se zlepšit postoj ke škole.

Závěr případové studie č.2

Přestože chlapec vyrůstá v úplné rodině, jako druhorozené dítě, kde rodiče jsou oba absolventi vysoké školy. Je výchova především otce příliš přísná. Otec nebere na diagnózu chlapce žádné ohledy. Matka má pro chlapce pochopení, snaží se mu všemožně pomáhat. Chodí s ním na logopedii, pracují na programu KUPROZ, doprovází chlapce na různé kroužky. Přestože matka pracuje, je pro syna velkou oporou. Ve škole se chlapci nelíbí, často se mu střídají třídní učitelky, některé ne vždy bývají profesionální. Chlapec má velké problémy s chováním, nicméně při počtu 28 žáků ve třídě je pochopitelné, že zohledňování není pro pedagogy dost dobře možné. Velké dyslektické, dysgrafické a dysortografické potíže u chlapce přetrvávají, ale došlo k velkému zlepšení. Bylo odstraněno čtení potichu. Už umí vytvořit hlásku ř, i když ji zatím nepoužívá v běžné řeči. Chlapci by mohlo pomoci, pokud by se mu podařilo po ukončení třetí třídy přestoupit do matematické třídy.

Pedagogicko-psychologickou poradnou na základě diagnostického vyšetření byl chlapec J. navržen na individuální vzdělávací plán.

Individuální vzdělávací plán žáka J.

Závěry speciálně pedagogického vyšetření – SPU – dyslexie, dysortografie a dyskalkulie

Cíl individuální péče – rozvoj sluchového a zrakového rozlišování, sluchové analýzy a syntézy, paměti, početních představ, pravolevé orientace, orientace v čase. Dopřát pozitivní prožitek, hodnotit s tolerancí. Zohlednit pomalé tempo, poruchu pozornosti, paměti, výkyvy ve výkonnosti.

Rozsah, obsah a časový průběh poskytované péče – individuální integrace. Tolerovat úroveň písemného projevu i aktuální úroveň čtení. Při psaní umožnit využívat polohlasný autodiktát. Vést J. k tomu, aby doplňoval diakritická znaménka na příslušná písmena hned, ne až po napsání celého slova. Respektovat výkyvy ve výkonu, zvýšenou unavitelnost, pomalejší pracovní tempo a krátkodobou koncentraci

pozornosti, rozdělit úkol na více částí, nezadávat úkoly časově limitované, umožnit dodělat úkol později.

Volba pedagogických postupů – prodloužený výklad, prodloužené procvičování, ústní procvičování, preference ústního zkoušení, možnost redukce učiva, omezit časově limitované úkoly, prodloužení času na kontrolu a dokončení práce, kontrola pochopení zadání úkolů, instrukce, respektování individuálního tempa, oceňovat snahu a zájem, časté poskytování pozitivní zpětné vazby, čtení s okénkem, prodloužené slabikování, čtení po slovech, párové čtení, střídavé čtení, orientace v textu, nácvik čtení s porozuměním, psaní do pomocných linek, psaní diakritických znamének současně s písmenem.

Způsoby zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení – poskytnou J. prodloužený čas na vypracování všech úkolů, upřednostnit spíše ústní formu před písemnou, pokud to J. nebude nepřiměřeně stresovat. Písemné úkoly zkracovat dle aktuálního stavu a reálných možností. Hodnotit jen to, co J. v daném čase zvládl splnit. Totéž platí pro domácí úkoly. Při zadávání úkolů ověřovat, zda J. pochopil instrukci správně a pracuje dle ní, kontrolovat rovněž průběh práce. Nezadávat časově limitované úkoly. Využívat metodu dopomoci prvním kroku. Posadit J. do první lavice, udržovat s ním častý oční kontakt, využívat uklidňující dotyk. Poskytovat často pozitivní zpětnou vazbu, oceňovat snahu dítěte, zdůrazňovat co se povedlo, naopak nepoukazovat na to, co se nedaří. Posilovat sebedůvěru a sebehodnocení dítěte. Samozřejmostí je zmírněná klasifikace.

Podíl rodičů na nápravě – důležité je pravidelné každodenní čtení, společně vyprávět obsah – nácvik čtení s porozuměním. Využívat párové a střídavé čtení. Pozor na dvojí čtení! Číst rovnou nahlas a spojovat do slabik. Číst s okénkem nebo záložkou. Fixovat tvary písmen (velkých i malých, psacích i tiskacích) – postřehování tvarů na kartičkách, vyhledávání, spojování, písmenkové pexeso apod. vést ke správnému úchopu tužky. Často, ale krátce procvičovat psaní diktátu. Před napsáním slova si vždy příslušný jev zdůvodnit – metoda předcházení chyb. Procvičovat jemnou motoriku (modelování, vystřihování apod.) uvolňovat ruku – obrázky jedním tahem. Procvičovat sluchové vnímání – analýza, syntéza (hra se slovy, slovní fotbal apod.) procvičovat zrakové vnímání (pexeso, Kimovy hry, vyprávění viděného, překreslování, vyhledávání rozdílů na zdánlivě shodných obrázcích). Cvičit pravolevou orientaci.

Po dobu práce s programem KUPOZ J. nepřetěžovat a denně pracovat pouze s programem.

S IVP jsou seznámeni a souhlasí s jeho obsahem:

Ředitelka školy

Zákonný zástupce

Třídní učitel

Výchovný poradce

Speciální pedagog

Vyučující předmětů, které jsou v IVP jmenovány.

6.8 Shrnutí praktické části

Výše uvedené charakteristiky odlišných prostředí, ve kterých se nachází jedinci se specifickými poruchami učení a syndromem ADHD, zahrnují různé styly výchovy, přístupy pedagogů, ošetřujících lékařů a dalších odborníků spolupracujících s tímto člověkem. Poukazují na nutnost aktivní spolupráce rodiny a školy, multidisciplinární přístup a pozitivní klima ve výchově a výuce. Pokud toto funguje, je vysoký předpoklad k harmonickému vývoji osobnosti. Především k jejímu emocionálnímu a sociálnímu rozvoji jedince. Tento přístup je potřeba pro všechny děti a jejich harmonický rozvoj, pro děti s diagnózou SPU je ještě více na místě.

6.9 Závěr šetření a doporučení pro poradenskou praxi

Hlavní cíl diplomové práce – prokázat přínos a efektivnost příznivého celospolečenského prostředí pro další rozvoj, vývoj a formování jedinců s diagnózou SPU, byl splněn. Také dílčí cíle byly splněny.

Výzkumné šetření poukázalo na nutnost spolupráce všech zúčastněných, kteří mají možnost se podílet při nápravě jedince se SPU. Nejedná se pouze o klinického psychologa, speciálního pedagoga, psychiatra či ošetřující lékaře. Spolupráce těchto profesí je základem ke správné diagnóze jedince a tím nastartování správného přístupu k jeho nápravě. Dále však musí být spolupráce těchto pracovníků se školou, s učiteli a výchovnými poradci. V neposlední řadě je však nutná spolupráce s rodinou. Pokud rodina není ochotna spolupracovat, bude pravděpodobně účinnost veškerých opatření velmi nízká. Velkým přínosem pro tyto děti je i opatření státu, finanční rozpočty pro školy (dotace pro města) na vytvoření tzv. dyslektických tříd, které se v minulosti velmi osvědčily, dotace na pedagogického asistenta (je běžnou praxí, že škola čeká na tohoto pracovníka až rok od podání žádosti). Bohužel snižování financí do resortu školství se odráží i na přeplněnosti tříd a jiných potřebách každodenního života. Vytvoření příznivého celospolečenského prostředí je nejlepší možný a efektivní fakt pro optimální vývoj a výchovu jedince se SPU.

ZÁVĚR

Předložená diplomová práce je zaměřena na problematiku dětí se specifickými poruchami učení (dále SPU) na 1. stupni základní školy. Jsou popsány typické příznaky specifických poruch učení a uvedeny další zaměnitelné a podobné poruchy, související se SPU. Tato práce je zaměřena zejména na dyslexii.

V teoretické části bylo především čerpáno z dostupné odborné literatury.

V empirické části práce je popsán výzkum u dvou respondentů se SPU, spolupráce školy, rodiny, odborníků a lékařů. Jsou formulovány cíle výzkumu, jeho průběh, výsledky a závěr.

Z výzkumného šetření, na kterém jsem se podílela v průběhu praxe, vyplývá jednoznačný závěr, že aktivní spolupráce všech zúčastněných stran a především zájem rodiny, přináší pozitivní výsledky na stavu pacienta, i když se jedná o poměrně dlouhodobý proces.

Při své praxi jsem se setkala s dětmi, jejichž nezám o učení je způsoben opakující se neúspěšností, kterou každý den ve škole zažívají. Dítě ztratí zájem o předmět, kterému nerozumí nebo nestačí tempu učitele, má problémy s pozorností a disciplínou. U těchto dětí je velmi důležitý individuální přístup, velká míra trpělivosti, rozvahy a pochopení. Chyb, kterých se dítě dopustí, je nutné analyzovat a upřesnit správný postup. Oblast, ve které má dítě potíže je nutné neustále procvičovat a vracet se, dokud nedojde k úplnému pochopení a zapamatování. Takovéto pracovní nasazení není možné pouze v běžných hodinách ve třídě, kde bývá až 30 dětí, proto je nutné každodenní procvičování zadaných úkolů v rodině, to je předpokladem úspěchu.

Hlavní cíl diplomové práce, prokázat potřebnost PPP pro včasnou a správnou diagnózu je neoddiskutovatelný. Poukázat na důležitost spolupráce rodiny, školy, klinických psychologů, speciálních pedagogů i lékařů, byl rovněž splněn. Empirická část diplomové práce také svůj cíl splnila.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení I: vymezení současné problematiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 128 s. ISBN 978-80-210-5299-4.

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení. II, Reeducace specifických poruch učení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007 2. dotisk. 152 s. ISBN 978-80-210-3822-6.

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. 237 s. ISBN 978-80-7315-232-1.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a VÍTKOVÁ, Marie. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. 159 s. ISBN 978-80-7315-140-9.

ČERNÁ, Lenka. *Specifické poruchy učení: soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ*. Praha: Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2010. 51 l.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.

HORT, Vladimír et al. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 492 s. ISBN 80-7178-472-9.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. *Metody práce s dětmi s LMD především pro učitele a vychovatele*. [1. vyd.]. Praha: D & H, 2003. 24 s. ISBN 80-239-4468-1.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. *Dyslexie. 2., upr. vyd.* Praha: D + H, 2008. 64 s., [8.] s. barev. obr. příl. *Metody reeducace specifických poruch učení*. ISBN 978-80-903869-7-6.

KOCUROVÁ, Marie. *Specifické poruchy učení a chování: studijní text kurzu PC Plzeň*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2002. 51 s. ISBN 80-7020-102-9.

KUCHARSKÁ, Anna, ed. a CHALUPOVÁ, Eva, ed. *Specifické poruchy učení a chování: sborník 2005*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. 222 s.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 335 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 80-04-24526-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. Vyd. 3., upr. a rozš. Jinočany: H & H, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X.

MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Sociální aspekty dyslexie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 271 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze; 8. ISBN 80-246-1173-2.

MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení a chování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. 46 s. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-115-X.

MICHALOVÁ, Zdeňka a PEŠATOVÁ, Ilona. *Specifické poruchy učení a chování v inkluzivním prostředí základní školy*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. 115 s. ISBN 978-80-7372-815-1.

MUNDEN, Alison a ARCELUS, Jon. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita: přehled současných poznatků a přístupů pro rodiče a odborníky*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. 119 s. Speciální pedagogika. ISBN 978-80-7367-430-4.

NÝVLTOVÁ, Václava. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 228 s. ISBN 978-80-86723-48-8.

POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7367-773-2.

SVOBODA, Mojmír, KREJČÍŘOVÁ, Dana a VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 791 s. ISBN 80-7178-545-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ed. a ŠEĐOVÁ, Klára, ed. *Učební materiály pro kvalitativní výzkum v pedagogice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 175 s. ISBN 978-80-210-4359-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.

VÁGNEROVÁ, Marie a KLÉGROVÁ, Jarmila. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008. 538 s. ISBN 978-80-246-1538-7.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 207 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-7367-326-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. 263 s. ISBN 978-80-7367-514-1.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 207 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-544-X.

ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU: (pro 1. stupeň ZŠ)*. Aktualiz. vyd. Praha: D + H, 2004. 48 s. ISBN 80-239-4471-1.

ŘÍČAN, Pavel a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 603 s. Psyché. ISBN 80-247-1049-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Školský poradenský systém v ČR. Dostupný na [www](http://www.uss.upol.cz/cz/clenove/profil/michalik/SPZ-expert-stanovisko.pdf):

<http://www.uss.upol.cz/cz/clenove/profil/michalik/SPZ-expert-stanovisko.pdf>

Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Dostupné na [www](http://www.clovekvtisni.cz/cs/socialni-prace):

<http://www.clovekvtisni.cz/cs/socialni-prace>

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.

Dostupné na [www](http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html):

<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

Diagnostický a statistický manuál poruch. Dostupný na [www](http://cs.wikipedia.org/wiki/Dyslexie):

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Dyslexie>

Dyslexie. Dostupná na [www](http://www.medicabaze.cz/index.php?sec=term_detail&tname=Dyslexie&termId=1896&h=dyslexie#jump):

http://www.medicabaze.cz/index.php?sec=term_detail&tname=Dyslexie&termId=1896&h=dyslexie#jump

Dyslexie. Dostupné na [www](http://lekarске.slovníky.cz/):

<http://lekarске.slovníky.cz/>

Pracovní lity k nácviku porozumění čtenému textu – pracovní listy. Dostupné na [www](http://www.zkola.cz/zkedu/pedagogictipracovnici/kabinetpro1stupenzsamaterskeskoly/metodicke-materialy-vyukove-programy/pracovnilisty-k-porozumeni-textu-anapravecteni/17330.aspx):

<http://www.zkola.cz/zkedu/pedagogictipracovnici/kabinetpro1stupenzsamaterskeskoly/metodicke-materialy-vyukove-programy/pracovnilisty-k-porozumeni-textu-anapravecteni/17330.aspx>

Poradenská zařízení. Dostupné na [www](http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni):

<http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

Seznam ostatních zdrojů

Vyhláška 227/2007 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Zákon 472/2011 Sb., o předškolním, základním a středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1:..... 0

Seznam grafů

Graf 1: Jakým procentem jsou vyjádřeni žáci se SPU na ZŠ 71

Graf 2: Jakým procentem jsou slovně hodnoceni žáci se SPU na ZŠ..... 72

Seznam tabulek

Tabulka 1: 0

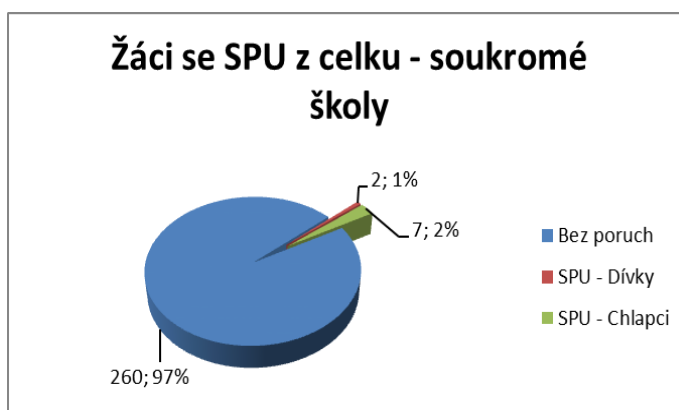
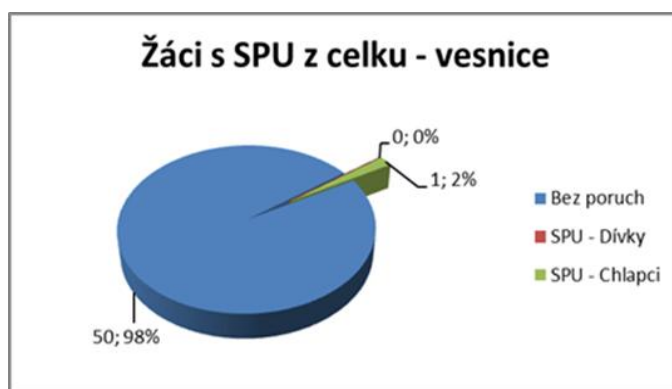
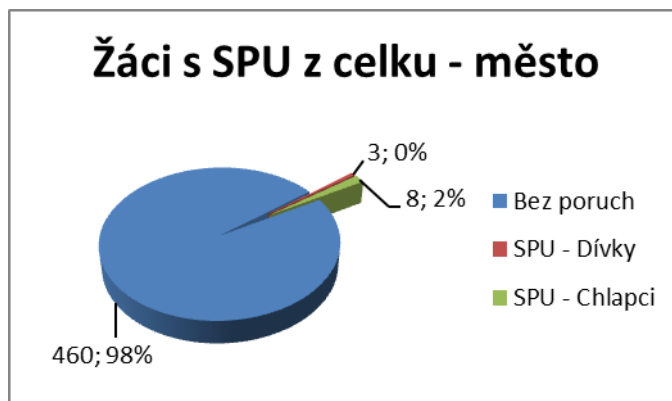
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník

K programu KUPROZ.....	I.
Dotazník sloužící k vypracování IVP	II.
Dotazník, který slouží pro učitele je určen pro práci s žákem se SPU (vyplněné dotazníky jsou u mne v archivu)	III.

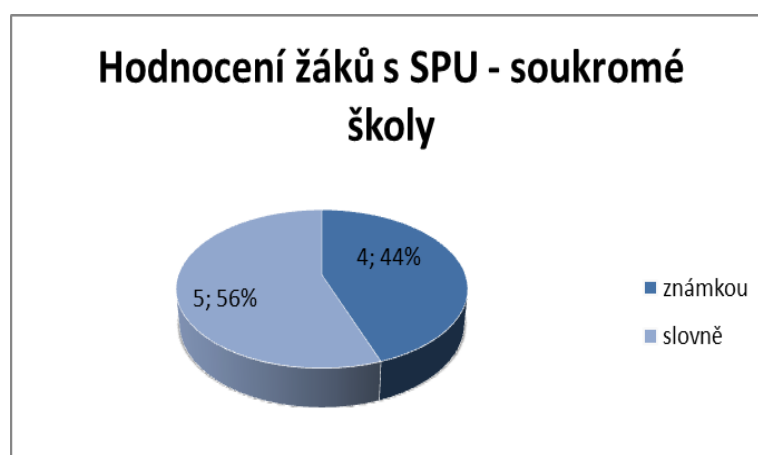
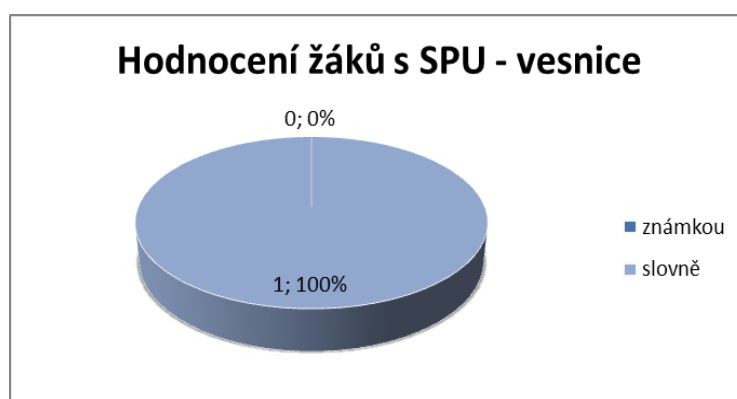
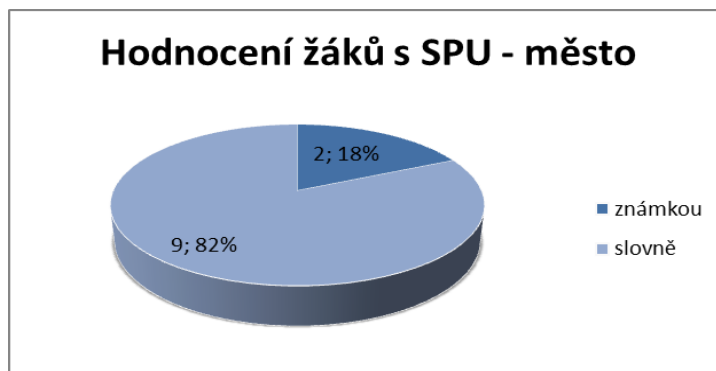
Příloha A – Název přílohy

Graf: procentuální vyjádření žáků se specifickými poruchami učení na vybraných základních školách

Data jsou posbírána na vybraných ZŠ, vypovídají o celkovém počtu žáků na 1.stupni ZŠ a jakým procentem jsou zastoupeny dívky či chlapci se SPU

Graf: procentuální vyjádření hodnocení žáků se specifickými poruchami učení

Hodnocení žáků na 1. stupni vybraných ZŠ, žáci se SPU jsou hodnoceni slovně, ostatní žáci jsou hodnoceni známkou, a to jak v průběhu školního roku, tak na vysvědčení.

MAXIMÁLNĚ 14 DNÍ před započítáním programu KUPOZ

Parent / Teacher DBD Rating Scale

Jméno dítěte: _____ Formulář vyplňoval: otec – matka (zakroužkujte správnou variantu)

Datum vyhotovení: _____

Označte křížek do kolonky, která nejlépe vystihuje Vaše dítě.

	Vůbec ne	Trochu	Docela dost	Velmi
1. Často přerušuje nebo se vnucuje jiným lidem (např. skáče do řeči při konverzaci jiných nebo se plete jiným do hry).				
2. Alespoň dvakrát utekl/a z domova rodičů nebo náhradních rodičů přes noc (nebo jedenkrát na dlouhou dobu).				
3. Často se hádá s dospělými.				
4. Často lže, aby dosáhl/a prospěchu nebo přízně nebo aby se vyhnul/a povinností (např. „balamutí“ druhé).				
5. Často zapřičiňuje fyzické boje s dalšími členy domácnosti.				
6. Byl/a fyzicky surový/á k lidem.				
7. Často příliš mluví bez ohledu na sociální zábrany.				
8. Ukradl/a věc nezanedbatelné hodnoty, aniž by konfrontoval/a obět' (např. krádež v obchodě, ale bez vloupání; padělán). 9. Často se dá snadno rozptýlit vnějšími podněty.				
10. Často se účastní fyzicky nebezpečných aktivit, aniž by zvážil/a možné důsledky (ne za účelem vyhledávání vzrušení), například vbíhá do ulice bez rozhlédnutí.				
11. Často chodí za školu (a se záškoláctvím začal/a před dovršením 13 let věku).				
12. Často neklidně pohybuje rukama nebo nohama, nebo se vrtí na židli.				
13. Často je zlomyslný/á nebo mstivý/á.				
14. Často kleje nebo mluví sprostě.				
15. Často obviňuje druhé z vlastních chyb nebo špatného chování.				
16. Vědomě zničil/a něčí majetek (jinak než založením požáru).				
17. Často aktivně vzdoruje nebo odmítá vyhovět požadavkům nebo pravidlům dospělých.				
18. Často se zdá, že neposlouchá, co se mu/ji říká.				
19. Často vyhrkne odpovědi na otázky, které ještě nebyly dokončeny.				
20. Často vyvolává rvačky s lidmi, kteří nejsou členy domácnosti, ve které žije (např. s vrstevníky ve škole nebo v sousedství).				
21. Často se přesouvá od jedné nedokončené činnosti ke druhé.				
22. Často je nadměrně hlučný/á nebo má potíže zabývat se ve volném čase tichou činností.				

MAXIMÁLNĚ 14 DNÍ před započítáním programu KUPOZ

23. Často není schopen/schopna věnovat plnou pozornost detailům a dělá chyby z nepozornosti ve školních úlohách, při práci nebo jiných aktivitách.			
24. Často je naštvaný/á a rozmrzelý/á.			
25. Často vstává ze židle ve třídě nebo v jiných situacích, kde se očekává, že bude sedět.			
26. Často se uráží a nechá se druhými snadno otrávit.			
27. Často není schopen/schopna sledovat instrukce nebo dokončit školní úlohu, běžné pracovní povinnosti v domácnosti nebo úkoly na pracovišti (nikoliv pro opoziční chování nebo nepochopení pokynům).			
28. Často se rozčiluje.			
29. Často nedokáže udržet pozornost při plnění úkolů nebo během hry.			
30. Často není schopen/schopna čekat ve frontě nebo čekat, až na něj/ni přijde řada ve hře nebo ve skupinových situacích.			
31. Přinutil/a někoho k sexuální aktivitě.			
32. Často někoho nutí, někomu vyhrožuje nebo někoho zastráhuje.			
33. Je stále velice pohybově aktivní, a to i v situacích, kdy je tato aktivita společensky velmi nevhodná.			
34. Často ztrácí věci nutné k plnění určitých úkolů nebo k jiným činnostem (např. hračky, školní potřeby, tužky, knihy nebo nářadí).			
35. Často nadměrně pobíhá nebo si stoupá v situacích, ve kterých je to nevhodné (u adolescentů nebo dospělých mohou být přítomny pouze pocity neklidu).			
36. Byl/a fyzicky krutý/á ke zvířatům.			
37. Často se vyhýbá úkolům, které vyžadují vytrvalé duševní úsilí (např. školní práce nebo domácí úkoly) nebo je má velice nerad/a.			
38. Často zůstává v noci vzhůru navzdory zákazům rodičů (počátek tohoto chování je před dovršením 13 let věku).			
39. Často vědomě obtěžuje lidi.			
40. Kradl/a, přičemž byl/a v kontaktu s obětí (např. přepadení, vytržení peněženky, vydírání, ozbrojená loupež).			
41. Vědomě se zúčastnil/a založení požáru s úmyslem způsobit vážnou škodu.			
42. Často má potíže s organizováním svých úkolů a aktivit.			
43. Vloupal/a se do domu, budovy nebo auta někoho jiného.			
44. Je často během denních aktivit zapomnětlivý/á.			
45. Použil/a zbraň, která může jiným způsobit vážné zranění (např. pálka, cihla, rozbitá láhev, nůž, střelná zbraň).			

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Škola, třída:

Rok školní docházky:

Doporučujeme nápravu SPU v těchto oblastech:

☐ sluchové rozlišování (měkkosti, tvrdosti, sykavkové asimilace, přesmyčky)	☐ jemná motorika
☐ sluchová analýza a syntéza (hranice vět, slov, slabik, hlásek)	☐ grafomotorika
☐ sluchová paměť	☐ úchop
☐ rytmická reprodukce – délky	☐ uvolňování ruky
☐ zrakové rozlišování	☐ pravolevá orientace
☐ zraková paměť	☐ prostorová představivost
☐ vizuomotorika – koordinace ruka – oko	☐ orientace na tělesném schématu
☐ hrubá motorika – motorická koordinace	☐ koncentrace pozornosti
☐ jiné:	☐ jazykové dovednosti

Doporučujeme tyto obecné metody a přístupy práce k žákovi se SPU

☐ prodloužený výklad	☐ preferování testové formy práce s možností výběru
☐ prodloužené procvičování	☐ nácvik práce s učebnicí
☐ ústní procvičování	☐ kontrola pochopení zadání úkolu, instrukce
☐ preferování ústního zkoušení	☐ respektování individuálního tempa
☐ možnost redukce učiva	☐ oceňovat snahu a zájem dítěte
☐ omezit časově limitované úkoly (například „pětiminutovky“)	☐ časté poskytování pozitivní zpětné vazby
☐ prodloužení času na kontrolu a dokončení práce	☐ multisenzoriální přístup
☐ jiné:	☐ kopírování zápisů

Doporučujeme tyto obecné metody a přístupy práce k žákovi se SPCH:

☐ využívat metodická doporučení pro práci se žáky s SPCH	☐ poskytovat okamžitou zpětnou vazbu
☐ umožnit pohybové uvolnění, relaxaci	☐ využívat pozitivní motivace
☐ nenutit ke klidu, netrestat za projevy hyperaktivity	☐ chválit i za projevovou snahu
☐ často střídát činnosti	☐ posilovat žádoucí způsoby chování (bezprostřední odměna, bodovací systém ...)
☐ posadit do přední lavice	☐ stanovit jasná pravidla a hranice, režim a řád
☐ udržovat s dítětem častý oční kontakt	☐ kompenzovat zkrácení doby pozornosti a tolerovat odklony pozornosti
☐ využívat zklidňující dotek	☐ zatěžovat na začátku vyučovací hodiny
☐ zadávat krátké a krátkodobé úkoly	☐ nezadávat časově limitované úkoly, tolerovat hypoaktivitu
☐ dodržovat zásadu „málo a často“	
☐ předcházet afektivnímu chování	
☐ jiné:	

Doporučujeme tyto specifické metody práce se žákem v českém jazyce:

☐ prodloužené slabikování	☐ jiná forma diktátů (diktát s přehnanou výslovností, zkrácené formy, korekce chyb...)
☐ čtení po slovech	☐ umožnit psaní tiskacím písmem
☐ čtení po významových celcích	☐ psaní do pomocných linek
☐ čtení s okénkem (se záložkou, pomocnou tabulkou)	☐ psaní na větší formát
☐ respektovat aktuální úroveň čtenářských dovedností	☐ užití vzorů písmen pro psaní
☐ párové čtení	☐ psaní diakritických znamének současně s písmenem
☐ postřehování	☐ doplňování gramatických jevů v cvičeních
☐ orientace v textu	☐ využívat tabulky, přehledy, pravidla
☐ nácvik čtení s porozuměním	☐ využití PC s korektorem pravopisu
☐ obtahování tvarů písmen, slabik, slov	☐ sloh (preferovat obsah, s dopomocí učitele, ústně)
☐ uvolňovací cviky	
☐ jiné:	

Doporučujeme pro rozvoj matematických představ a dovedností:

☐ třídění, řazení, porovnávání, odhad	☐ upozornění na změnu algoritmu
☐ orientace v čase, následnosti, posloupnosti	☐ slovní úlohy
☐ pojem množství a velikosti	☐ umožňování, respektování pomocných kroků do stádia automatizace (prodloužit, zachovat pomocné výpočty)
☐ postřehování neuspořádaného, uspořádaného množství	☐ využívání názoru
☐ číselné řady, číselná osa – orientace	☐ používání kalkulačtoru
☐ čtení čísel, čísel	☐ využívání tabulek, přehledů, os
☐ psaní čísel, čísel	☐ kontrola pochopení zadání, instrukce
☐ význam znamének	☐ oblast geometrie
☐ matematické operace	
☐ matematické vztahy	
☐ logický úsudek	
☐ jiné:	

Doporučujeme pro výuku cizích jazyků:

☐ při výběru jazyka respektovat charakter poruchy	☐ v písemném projevu tolerantně hodnotit slova napsaná foneticky správně
☐ prodloužení přípravného období (naslouchání jazyku bez nutnosti mluvit, písničky, říkanky, rytmizace)	☐ upřednostňovat učebnice a pracovní sešity s výkladem v češtině, tištěným slovníčkem včetně výslovnostní normy
☐ preferovat ústní zkoušení	☐ průběžné opakování základního učiva z předchozích ročníků
☐ preferovat ústní formu ověřování znalostí	☐ tolerovat specifické chyby v písemném projevu
☐ rozřazovat osvojování nového učiva po menších úsecích	☐ rozložení učiva do více ročníků, redukce učiva
☐ upřednostňovat praktické používání jazyka (např. slovní spojení, běžné fráze)	☐ zajistit dopomoc osoby, která jazyk dostatečně ovládá
☐ omezit hlasité čtení delších textů	☐ do hodnocení zahrnout i jiné znalosti než ryze jazykové (realie)
☐ při procvičování i ověřování znalostí používat testy s volbou správné odpovědi	
☐ osvojování slovní zásoby pomocí kartičkového systému	
☐ jiné:	

Doporučujeme pro výuku naukových předmětů:

☐ umožnit alternativní formy zápisu (zápis učiva nahradit stručnou tištěnou verzí, kratší zápis, kopie od spolužáků)	☐ individuální ověřování znalostí (forma, rozsah, dohoda se žákem)
☐ častější využití názoru (náčrty, časové osy, grafy, schémata, přehledy, obrázky apod.)	☐ omezit mechanické učení faktů bez širších souvislostí (letopočty, jména, výčty, definice apod.)

- průběžně ověřovat správné pochopení zadání, dopomoc prvního kroku
- respektovat poruchy prostorové a pravolevé orientace, nevýhodného typu laterality (mapy, slepé mapy, atlasy, časové osy, tabulky, encyklopedie, grafy apod.)
- nehodnotit chyby vzniklé nedokonalým přečtením, pochopením textu

jiné:

- hodnotit pouze obsahovou stránku (nehodnotit stylistické, gramatické a specifické chyby)
- hodnotit i dílčí kroky postupů, ne pouze výsledek, ocenit i část dobře provedeného úkolu

Doporučujeme pro předměty s převahou výchovného charakteru:

- především rozvíjet, s tolerancí hodnotit, dopřát pozitivní prožitek
- respektovat projevy poruchy konkrétně v .....
- orientovat se na oblasti, ve kterých je dítě úspěšné (kreativita, fantazie, snaha, originalita)
- jiné:

Doporučujeme zároveň zohlednit:

- sníženou kvalitu grafického projevu, úpravy sešitů
- individuální tempo (pomalé, překotné)
- poruchu výslovnosti
- obtíže plynoucí z nevýhodné formy laterality
- jiné:

- poruchu pozornosti
- poruchu paměti
- psychomotorický neklid a impulzivitu
- výkyvy, kolísání ve výkonnosti

Vyšetřil:

DOTAZNÍK PRO RODIČE K PROGRAMU KUPOZ

Za každý týden ohodnoťte příslušnou kategorií podle legendy pod tabulkou

	Příprava do školy	Chystání věcí	Zapomínání	Tempo	Pozornost	Neklid
1. týden						
2. týden						
3. týden						
4. týden						
5. týden						
6. týden						
7. týden						
8. týden						
9. týden						
10. týden						
11. týden						
12. týden						
13. týden						
14. týden						
15. týden						

Příprava do školy

- 1 ochotně, bez připomínání
- 2 ochotně, musím připomínat
- 3 je mi to jedno, ale po připomenutí jde
- 4 nerad, ale podrobí se
- 5 nechce, vytrhává se

Chystání věcí

- 1 sám, bez řeči
- 2 sám, ale musím připomenout
- 3 je mi to jedno, ale po připomenutí udělá
- 4 nerad, neumí to
- 5 nechce a neumí to

Zapomínání

- 1 nezapomíná
- 2 občas něco zapomene
- 3 zapomíná, když to nehledám
- 4 často, nosí i poznámky
- 5 stále něco zapomíná, doma i ve škole

Tempo

- 1 je vcelku rychlý
- 2 tempo je únosné
- 3 občas se loudá, ale většinu věcí stihne
- 4 většinu nestihá, často dopisujeme
- 5 nestihá nic, nosí i poznámky

Pozornost

- 1 dobře se soustředí
- 2 občas roztěkaný
- 3 roztěkaný, po upozornění to jde
- 4 zřídka se soustředí
- 5 nesoustředí se, nosí i poznámky

Neklid

- 1 klidný, pohodový
- 2 občas divočí
- 3 lítá, ale po upozornění se zklidní
- 4 stále ho musíme napomínat
- 5 je nevladatelný, stále nosí poznámky

Individuální vzdělávací plán žáka

Seznam pomůcek vhodných pro individuální péči:

(sestaveno OPPP)

učebnice českého a anglického jazyka pro děti se zdravotním znevýhodněním (dále jen ZZ)	☐	sešity s pomocnými linkami	☒
alternativní texty a učebnice	☒	sešity s uvolňovacími cviky	☒
pracovní sešity pro děti se ZZ	☒	cvičebnice na rozvoj grafomotoriky	☒
speciální nácvikové a pracovní listy	☒	trojhranný program	☒
zábavné úlohy, doplňovačky, hádanky, křížovky	☒	relaxační balon	☐
průhledná fólie	☒	početní tabulky, tabulky převodů, vzorců ...	☒
bzučák	☐	počítadlo, kalkulátor	☒
diktafon	☐	výukové počítačové programy	☒
čtecí okénko, speciální záložka s výřezem	☒	audiokazety, videokazety	☐
prostorová abeceda, prostorové číslice, prostorová znaménka, číselná osa	☒		
karty na postřehování	☒		
skládací abeceda	☒		
měkké a tvrdé kostky, mačkadlo	☒		
dyslektická tabulka (tvrdé a měkké slabiky)	☒		
tabulky, přehledy, pravidla	☒		

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vladislava Kavková

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinované

Název práce: Vývojové poruchy a potíže s učením

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 65

Celkový počet stran příloh: 80

Počet titulů českých použitých zdrojů: 29

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 8

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.